

Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2009

THE ANNUAL REPORT 2009
ZOOLOGICAL GARDEN LIBEREC – CZECH REPUBLIC

DIVIZNA

ZOO
LIBEREC

ARCHA

zebra bezhřívá [Equus quagga borensis]

plameňák kubánský [Phoenicopterus ruber ruber]

orel volavý [Aquila clanga]

makak lví [Macaca silenus]

žirafa Rothschildova [Giraffa camelopardalis rothschildi]

tygr – bílá forma [Panthera tigris]

Obsah

Zoologická zahrada Liberec	4
Slovo ředitele	5
A word from the Director	6
Zaměstnanci ZOO	7
Chovatelská činnost	8
Breeding season	9
Reintrodukce orlosupa bradatého 2009	10
Re-introduction of Bearded Vulture 2009	12
Vypuštění samců osla somálského v Džibutsku	13
Release of males African Wild Ass in Djibouti	14
Veterinární péče	15
Stavy chovaných zvířat	17
Seznam zvířat	18
Výměny zvířat	36
Marketing a ekologické vzdělávání	38
Návštěvnost	43
Výstavba, údržba a rozvoj	43
Ekonomické údaje	45
Ekonomika	46
Dary 2009	47
Výroční zpráva – ARCHA	49
Výroční zpráva – DIVIZNA	54

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC

Název: Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace
Masarykova 1347/31
460 01 Liberec, Česká republika

Statutární orgán: MVDr. David Nejedlo – ředitel (Director)

IČ: 00079651
DIČ: CZ00079651
Telefon: +420 482 710 616-7
+420 482 710 438
Fax: +420 482 710 618
E-mail: info@zooliberec.cz
Web: www.zooliberec.cz

Zřizovatel: Statutární město Liberec
nám. Dr. E. Beneše 1
460 01 Liberec, Česká republika

Primátor Statutárního města Liberec: Ing. Jiří Kittner (Liberec Mayor)

Fotografie poskytli: Václav Novotný, Tomáš Josel, Petr Šimr, Jan Rejlek,
Martin Kareš, Vladimír Jurek, Eric Bairrao Ruivo,
Aleš Kočí, Jan Kubánek

DIVIZNA

**ZOO
LIBEREC**

ARCHA

Slovo ředitele

Vážení přátelé,
dovolte mi, abych krátce uvedl výroční zprávu příspěvkové organizace Statutárního města Liberec, která se už 90 let jmenuje Zoologická zahrada Liberec. Tedy ona se po svém založení v roce 1919 jmenovala Tiergarten Reichenberg, ale to není v dnešním globálním světě až tak podstatné. Jubilejní devadesátý rok naší existence byl v mnohém jedinečný, přinesl radosti i strasti běžného života, které jsme se pokusili doprovodit akcemi, připomínajícími důležité kulaté narozeniny. Oslavy jsme však pojali nejen jako ohlédnutí za historií, ale především jako zahájení desetiletí let příprav na výročí rovné stovky. Pro opětovné nastartování modernizace areálu zoo byl, jak pevně věřím, rok 2009 důležitým milníkem. Rozhodnutím představitelů našeho zřizovatele byl ustanoven Fond investic příspěvkových organizací, z kterého se hned v prvním roce jeho existence podařilo čerpat prostředky na přípravu stavební projektové dokumentace na několik akcí, zlepšujících podmínky chovaných zvířat i lidí, jež je přijdou navštívit. V uplynulém roce jsme z prostředků tohoto fondu realizovali přírodní zastřešení nad částí výběhu žiraf Rothschildových. Na konci roku 2009 se zintenzívnily přípravné práce na projektu Centra aktivního odpočinku Lidové sady (CAO), kde v rámci Integrovaného plánu rozvoje města můžeme dosáhnout na prostředky z fondů EU. V rámci tohoto projektu ZOO Liberec postaví nový bezbariérový vchod do svého areálu se zázemím jak pro návštěvníky zahrady, tak i pro veřejnost, která se rozhodne strávit den v dalších částech rekreační lokality Lidových sadů. Druhou částí tohoto projektu je chovatelsko-vzdělávací zázemí zoologické zahrady, jež by mělo bez rizika nabízet aktivity, které jsme si již v provizorních podmínkách vyzkoušeli a o něž je mezi veřejností velký zájem. Projekt by tak měl především umožnit veřejnosti nahlédnout do zákulisí reálného života zoologické zahrady a prostřednictvím autentického prožitku se dozvědět víc o životě a potřebách zvířat.

Z prostředků evropských fondů se nám v průběhu roku 2009 dařilo realizovat i několik dalších významných projektů, o kterých se dočtete v reportech mých kolegů. Jednalo se především o projekty Informační systém pro návštěvníky ZOO Liberec, SEV Divizna školám a SEV Divizna pedagogům. Podrobnější informace o opravách a investicích, o stále narůstajícím počtu marketingových a vzdělávacích akcí, radostných i smutných příbězích námi chovaných zvířat, ochraně zvířat, žijících v domácnostech a volné přírodě v okolí Liberce, a ekonomických souvislostech si můžete přečíst ve zprávách mých kolegů z jednotlivých oddělení. Než se však do jejich reportů ponoříte, opět mi dovolte, abych vyjádřil své díky všem příznivcům Zoologické zahrady Liberec, bez jejichž podpory bychom nemohli svá poslání naplňovat. Můj dík patří především našemu zřizovateli, Statutárnímu městu Liberec, v čele s primátorem Ing. Jiřím Kittnerem, Ministerstvu životního prostředí ČR, Libereckému kraji i jeho krajskému úřadu, generálnímu partneru zoo OC Nisa Liberec, našim významným partnerům a mnoha dalším institucím, společnostem i jednotlivcům, kteří nás podpořili myšlenkově, materiálně i finančně. Mé osobní poděkování patří všem kolegům ze zoo. Především oni se zasloužili o vše dobré, co bylo pro zvířata a lidi vykonáno!

Všem Vám patří můj dík!
MVDr. David Nejedlo

David Nejedlo

A Word from the Director

Dear friends,

let me introduce this annual report of a grant aided organization of the Corporate town of Liberec that has been called Liberec ZOO for the past 90 years. Strictly speaking, at the time of its foundation it was called Tiergarten Reichenberg, but that is not important in our current global world. The jubilee 90th year of our existence was in a lot of respects unique, it brought with itself the delights and worries of an ordinary life that we tried to accompany with events celebrating important round birthdays. We regarded the celebrations not only as a looking back at the history, but mainly as a beginning of a new decade of preparations for the 100th anniversary. The year 2009 presented, as I strongly believe, an important milestone in the re-starting of the modernization of the zoo area. The representatives of our governors established the Fund of investments of grant aided organizations and already in its first year of existence we managed to draw on funds for preparation of building project documentation for several projects that will improve the conditions of both the animals in our collection and our visitors. In the last year, using the means of this fund, we installed natural roofing over a part of the enclosures of giraffes.

At the end of 2009, the preparatory works for the CAO project (Centre for active relaxation, Lidove sady) got more intensive, where within the Integrated plan of town development we can draw upon EU funds. Under the terms of this project, Liberec ZOO will build a new disabled entrance area with common facilities for both ZOO visitors and members of the public that decide to spend the day in other parts of the recreational area of Lidove sady. The second part of this project is a breeding-educational area of the zoo, which should offer risk-free activities that we have already tried out under trial conditions and which have been very popular with the public. The project should mainly let the public have a closer look behind the scenes at the real life of the zoological garden and let them, through authentic experiences, learn more about the life and needs of animals.

There were also several other significant projects that we managed to

realise in 2009, using the means of European funds and which you can read about in my colleagues' reports. They were mainly projects such as an information system for Liberec ZOO visitors, SEV Divizna for schools and SEV Divizna for teachers. More detailed information about the repairs and investments, about the ever growing number of marketing and educational events, stories both joyful and sad of the animals in our collection, the protection of domestic and wild animals living in the surrounding area of Liberec and also about the economical interrelations can be found in the reports of my colleagues from individual departments.

However, before you delve into these reports, let me express my thanks to all friends, patrons and supporters of Liberec ZOO, without whose support we would not be able to fulfil our mission. My big thanks goes to our governors, the Corporate town of Liberec, with the mayor Ing. Jiri Kittner as its head, the Ministry of the Environment of the Czech Republic, Liberec region, together with its regional office, the general partner OC Nisa Liberec, our main partners and many more institutions, companies and individuals that have supported us with their ideas and inspirations, as well as materially and financially. My personal thanks goes to all my colleagues from the zoo. It was mainly them who stood behind all the good deeds that were done for both the animals and people!

My hearty thanks go out to all of you!
MVDr. David Nejedlo

David Nejedlo

Společné foto zaměstnanců ZOO Liberec

Chovatelská činnost

Rok 2009 nebyl na zoologickém oddělení v meziročním srovnání nikterak výjimečný. Kvantitativně se narodilo srovnatelné množství mláďat, přesuny z a do zoo byly úměrné poměrech dobře potřebám ale zároveň i sezónám předchozím a ani úhynů jsme nezaznamenali zvýšený počet. Jiný byl však skladbou v jednotlivých položkách a zejména v té poslední jmenované. Přišli jsme o zvířata, která byla v místních poměrech dobře známým fenoménem, a tyto události, především ze závěru loňské sezony, učinily předchozí rok v jistém světle zcela mimořádným. Odchov takinů čínských (*Budorcas taxicolor bedfordi*) se pomalu stává tradicí a nejnak tomu bylo i loni. Samička narozená v posledním lednovém týdnu byla svou zkušenou matkou v místních podmínkách bez problémů odchována. Významným počinem byl i odchov orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*), a to nejen kvůli později realizované reintrodukci do španělských hor, ale zejména proto, že se nám v předchozích dvou sezónách nepodařilo tento vzácný a u nás dříve prosperující druh rozmnožit. Mezi další zajímavé odchovy lze zařadit samečka a samičku vikuni (*Vicugna vicugna*), mládě velblouda dvouhřího (*Camelus bactrianus*), dva samce a samici nahura modrého (*Pseudois nayaur*), kterého chováme jako jediná zahrada v rámci Unie českých a slovenských zoo (UCSZ), dále se rozmnožili orlí východní (*Haliaeetus pelagicus*), orlí bělohlaví (*Haliaeetus leucocephalus*) a tradiční kozy šrouborohé (*Capra falconeri heptneri*) a kozorožci dagestánské (*Capra cylindricornis*). Za zmínku jistě stojí i prvoodchov u holuba nikobarského (*Caloenas nicobarica*), který úspěšně vyvedl mláďata ve volném prostoru pavilonu tropů.

Poměrně rychle se plnily sloupce transportů zvířat, a to oběma směry. Ven ze zahrady jsme odváželi především zvířata nadbytečná, ponějvíce úspěšné odchovy z předchozích sezón, tedy orly bělohlavé, orly východní, antilopy koňské (*Hippotragus equinus*), muntžaka malého (*Muntiacus reevesi*), zebra Chapmanovu (*Equus quagga chapmanni*), žirafu Rothschildovu (*Giraffa camelopardalis rothschildi*), šimpanze (*Pan troglodytes*).

Opačným směrem a z takřka opačných důvodů byli angažováni jedinci mající zkvalitnit náš chovný potenciál přísunem nových nepřibuzných krevních linií, za všechny alespoň: zebra Chapmanova, antilopa koňská, osel somálský (*Equus africanus somaliensis*), levhart čínský (*Panthera pardus japonensis*), levhart sněžný (*Uncia uncia*), tygr (*Panthera tigris*). V případě raroha lagara (*Falco jugger*) se jednalo o vůbec první dva exempláře historicky držené v naší kolekci.

Úhyny, jak už bylo uvedeno výše, nás v loňském roce netrápily svou četností, neboť se v číslech vyjádřeno nejednalo o období nikterak vymykající se standardním hodnotám. Práce s živými tvory v takovém počtu a rozmanitosti samozřejmě přináší i negativní zkušenosti a skony zvířat jsou běžnou součástí zoologické praxe. Loni jsme tak přišli o levharta čínského, starou samici levharta sněžného, jednu z nejstarších samic žirafy Rothschildovy v rámci celé UCSZ a dalších několik jedinců, kteří byli více či méně důležitou součástí chovných skupin či párů a kteří svým významem novinové sloupky neplnili, přestože každý jednotlivý odchod má určitý příběh a pro chovatele i chovaná zvířata znamená ztrátu. V případě úhynu samce lachtana hřívnatého (*Otaria byronia*) Nika a bílé tygřice (*Panthera tigris*) Isabelly bylo vše jiné, nepřijemnější a zdánlivě nekonečné. Zejména proto, že se jednalo o jména a osudy veřejnosti notoricky známé. Niko nepřežil operaci žaludku poté, co měl vleklé zdravotní problémy se zcela jistě fatálními následky i v případě, že by nebyl důkladně vyšetřen a operován. Jednou ze základních příčin tohoto stavu byl kámen velikosti dlažební kostky v jeho zaživacím traktu. Způsob, jakým se dostal do bazénu, je ryze spekulativní záležitostí, nad objektem nejsou záznamová zařízení, prostor není a nemůže být zakryt a svědci v takových případech skoro vždycky chybí. Není omluvou, ale spíš pouhým konstatováním, že podobná zkušenost není libereckou výsadou, podobné incidenty jsou známy i z dalších zařízení zabývajících se chovem ploutvonožců obecně.

Další a dost možná ještě výraznější a veřejností komplikovanější přijatou ztrátou byl úhyn bílé tygřice Isabelly. Do jejího výběhu se v průběhu ranního vypouštění dostali oba naši lvi a během několika málo okamžiků ji usmrtili. Po opakovaně provedeném

šetření a revizi všech přepouštěcích zařízení nebylo shledáno lidské zavinění, vyloučena byla i technická závada. O to těžším úkolem bylo vysvětlit celý incident veřejnosti i sobě samým a vyvodit z celé události relevantní důsledky, které nemají ambice trestat, ale posunout chovatelský přístup a následně i vybavení k vývojově dokonalejšímu stavu. Jak jsme zpětně zjistili prostřednictvím záznamových zařízení, je pro tak mimofádně silná zvířata, jako jsou lvi a tygři, stávající systém zabezpečení nedostatečný a bylo nutné doplnit jej o další prvky jistění. Chovatelsky jsme úsek bílých tygrů doplnili o dospívající samičku Suryu z bratislavské zoo, dceru námi odchovaného Achilla (*2002), s výhledem k budoucímu spojení s naším samcem Paridem a kýženému pokračování tradice chovu bílých tygrů pod Ještědem.

Bc. Luboš Melichar
vedoucí zoologického oddělení (melichar@zooliberec.cz)

Breeding season

The year 2009 was not at all exceptional for the zoological department when making the yearly comparisons. From the quantity point of view, a comparable number of baby animals were born, transports from and to the zoo were adequate both for the breeding needs and comparable to previous seasons, and we did not record any higher amount of deaths either. However, what was different was the content of individual points, mainly in the last one mentioned. We lost animals which had been presented locally as a well-known phenomenon and it was these events, mainly from the end of the last season, which made the previous year 2009 in a certain way a very extraordinary one.

The breeding of Golden takin is slowly becoming a tradition and the last year was not an exception in that respect. The female of takin, born in the last week of January, was nursed by its experienced mother without any problems. Another significant deed was the breeding of Bearded Vulture. Not only because of

its later successful re-introduction back into the wild in the Spanish mountains, but mainly because of the fact that the previous two years had not been successful in breeding this rare, and in the past, such a prolific breeding pair. More interesting breeds from the last year are, for example, male and female of Vicugna, baby of Domestic Bactrian Camel, two males and one female of Bharal, which is kept only in our zoo out of all zoos joined under the Union of Czech and Slovak zoos (UCSZ). We were also successful in breeding of Steller's Sea-Eagle, Bald Eagle, and traditionally Bukharan Markhor and East Caucasian Tur. What is also worth mentioning is the first-time breeding of Nicobar Pigeon, whose pair successfully hatched chicks in the open area of the Tropical pavilion.

What got filled up quite rapidly were the columns showing the animal transports, and that was in both ways. Above all, we exported those animals that were superfluous to our needs, mainly successful breeding cases from the previous seasons – Bald Eagle, Steller's Sea-Eagle, Roan Antelope, Reeves's Muntjack, Chapman's Zebra, Rothschild's Giraffe, chimpanzee. In the opposite direction and for completely contrary reasons, we accepted specimens that are intended to improve our breeding potential through new unrelated blood lines, such as Chapman's Zebra, Roan Antelope, Somali Wild Ass, North Chinese Leopard, Snow Leopard, tiger. In the case of Laggar Falcon, we are talking about the first ever pieces historically kept in our collection.

The death tolls, as above-mentioned, did not bother us in their quantity, as, shown in numbers, with last season not exceeding standard values at all. Working with living creatures in such numbers and such a variety of course brings with itself also negative experiences and deaths of animals are a common part of zoological practice. Last year we lost North Chinese Leopard, an old female of Snow Leopard, one of the oldest females of Rothschild's Giraffe in the whole UCSZ and several other specimens that represented more or less a significant part of breeding groups or couples and that did not appear in the newspaper columns, although each individual departure tells its own story and it means a loss for both the keeper and the animals in our collection.

However, in two cases, those of the male South American Sea Lion called Niko and of the white tigress Isabella, everything was completely different, much more unpleasant and seemingly never-ending. Mainly because their names and fates were publicly known. Niko did not survive stomach surgery, after having suffered prolonged health problems with certainly fatal consequences, even if he had not been properly examined and operated on. One of the reasons of his condition was a stone the size of a cobble stone in his digestive tract. The way and how it got to the pool, is purely speculative as there are no recording facilities over the enclosure, the area is not and cannot be covered and there are usually no witnesses in such cases. It is not an excuse, but a mere claim, that an experience like this is not only a Liberec privilege, similar incidents are known from other institutions that breed and keep pinnipeds in general.

Another, and probably much more outstanding and publicly more complicated to accept the loss, was the death of a white tigress, Isabella. During one morning release, both our lions got into her enclosure and very soon killed her. Even a repeated investigation and revision of all security mechanisms and devices did not show a human cause, also any technical faults were excluded. All this made it a more difficult task to explain the whole incident to the public and to ourselves and to draw relevant conclusions that do not punish but move the breeding attitude and also our equipment to a far more developed and perfect state. As we later found out by watching video security recordings, the current system of security was not sufficient for such extremely strong animals such as lions and tigers, and it was necessary to add some more items of protection. We extended the area of white tigers with a maturing female, Surya, that is a daughter of our Achilles (*2002) and that comes from Bratislava ZOO, and we are hoping to mate her with our male, Paris, and to continue the tradition of raising white tigers below Jested.

Bc. Luboš Melichar

Head of zoological department (melichar@zooliberec.cz)

Reintrodukce orlosupa bradatého 2009

Liberecký pár orlosupů bradatých (*Gypaetus barbatus*) byl až do roku 2006 nadstandardně spolehlivý a v odchovu mládat velmi produktivní (každý rok se dařilo úspěšně odchovat 2 mládata, což je u tohoto druhu ojedinělé). V sezóně 2006 – 2007 (orlosupi snášejí vajíčka koncem prosince a mládě se líhne po necelých 2 měsících inkubace až v následujícím roce) ale začaly první problémy a první z mládat uhynulo při líhnutí. Následující sezónu ptáci snesli dokonce 2 neoplozené snůšky a poprvé od roku 2001 v ZOO Liberec neodchovali žádné mládě.

Sezóna 2008 – 2009 však začala slibně, protože ptáci snesli 2 oplozená vejce (14.12. a 28.12.2008). Vše probíhalo bez problému až do líhnutí prvního mláděte. Vzhledem k tomu, že orlosup bradatý patří mezi druhy, u nichž se objevuje tzv. kainismus (starší mládě zabije mladší a 2. vejce je pouze pojistkou, kdyby první bylo neoplozené či odumřelo, jinak je z hnízda odstraněno) bylo nutné první vejce líhnout uměle v líhni. Bohužel bylo mládě špatně vyvinuté a uhynulo. Rozhodli jsme se proto už dále nezasahovat páru orlosupů do hnízdění a nechat vše tzv. na přírodě. A netrpělivě jsme čekali, co se bude dít.

20. února 2009 se k naší radosti úspěšně vylihlo mládě a rodiče se o něj od začátku perfektně starali. Mezitím, co mládě nerušeně rostlo a užívalo si jejich péče, koordinátor evropského chovu orlosupa bradatého rozhodl, že bude vypuštěno ve španělské Andaluzii.

Okamžitě začaly přípravy celé akce. Nejprve bylo třeba zjistit pohlaví mláděte, což je spolehlivě možné pouze metodou DNA (z odebrané krve). Vzhledem k tomu, že orlosup bradatý je kriticky ohroženým druhem evropské přírody, bylo také nutné označit mládě mikročipem a vystavit mnoho nutných dokumentů. Letenky z Vídne do Malagy pro mladou samičku a dva její průvodce ze ZOO Liberec (zoolog Ing. Jan Haneš a chovatel Jan Rejlek) byly rezervovány na ráno 18. května. Na cestu z Liberce jsme se proto vydali již o den dříve, a protože vlastní vypuštění se

uskutečnilo až 22. května, byla to pro orlosupa tvrdá zkouška. Během cesty byla rovněž provedena různá vyšetření, která měla potvrdit zdraví potenciálně vypuštěného jedince.

Několik dní po vlastním vypuštění do volné přírody Fátimu (tak bylo liberecké mládě pokřtěno během slavnostního vypouštění) pokousala liška nebo toulavý pes. Vyhubení orlosupa bradatého (dravec ve 20. století zmizel prakticky z celé Evropy, zůstala pouze pyrenejská populace) je paradoxně způsobováno otrávenými návnadami, jež používají místní pastevci na trávení toulavých psů a lišek, kteří jim zabíjejí jehňata. Použití otrávených návnad je zakázáno, ale jak ukazuje mimo jiné i případ liberecké samičky, celý problém není úplně vyřešen. Fátima byla dopravena na specializovanou veterinární kliniku, kde vyšetření naštěstí ukázalo, že zranění není příliš vážné, a po necelých dvou týdnech byla znovu úspěšně vypuštěna.

Všichni reintrodukovaní orlosupi jsou přesně monitorováni pomocí satelitní vysílačky. Sledování Fátimy ukázalo, že se bez problémů adaptovala na nové prostředí a prozatím vše zvládá velmi dobře. Hlavní cíl vypouštění je vytvořit novou životaschopnou populaci orlosupů bradatých v evropské přírodě. Orlosup bradatý pohlavně dospívá až po deseti letech, to znamená, že (nejen) Fátimu čeká ještě dlouhá cesta ke svému vlastnímu mláděti, jež vyroste v prostředí, kde žil i její předci.

Ing. Jan Hanel
zoolog (hanel@zooliberec.cz)

Re-introduction of Bearded Vulture 2009

The Liberec pair of Bearded Vulture had been up to 2006 extremely reliable and very productive in breeding new chicks (2 chicks were reared every year, which is very rare with this species). However, the 2006 – 2007 season brought with it the first real problems and the first of the chicks died during incubation (vultures lay eggs towards the end of December and chicks are hatched after nearly 2 months of incubation in the following year). In the following season, the birds laid only 2 unfertilized eggs and for the first time since 2001 did not breed any chicks.

The start of the 2008 – 2009 breeding season looked promising as the birds laid 2 fertilized eggs (on 14 Dec and 28 Dec 2008). All process ran smoothly until the hatching of the first chick. Regarding the fact that Bearded Vulture belongs among the species which are known for so-called 'cainism' (i.e. the older chick kills the younger one and the second egg works as a safety net in case the first egg is not fertilized or dies, otherwise it is removed from the nest), it was necessary to incubate the first egg artificially in an incubator. Unfortunately, the chick was badly developed and died. Therefore we decided not to interfere with the vulture pair during their hatching and we let nature take its course. Needless to say, we were impatiently waiting for what was to come.

To our endless joy, the chick successfully hatched on 20 February 2009 and the parents looked after it flawlessly from the very beginning. While the little vulture was growing up and was enjoying its parents' care, the co-ordinator of the European rearing of Bearded Vulture decided to release this chick into Spanish Andalusia. The preparation for the whole action commenced immediately. The first step was to find out the sex of the baby, where only a DNA test (test of a blood sample) can give a reliable result. With regard to the fact that Bearded Vulture is

a critically endangered species of European nature, it was also essential to mark the chick with a microchip and prepare and issue a lot of necessary documents.

Flight tickets from Vienna to Malaga were booked for 18 May in the morning for the young female vulture and her two guides from Liberec ZOO – a zoologist, Ing. Jan Hanel and a zookeeper, Jan Rejlek. We set off one day earlier and because the release itself took place on 22 May, the whole event was a tough task for the young bird. During the journey, several examinations were taken to confirm the good health of the potential release specimen.

A few days after the release into the wild, Fatima, which is the name given to this Liberec chick during the ceremonial release, was bitten by a fox or a wild dog. The eradication of Bearded Vulture (this bird of prey all but disappeared from the whole of Europe in the 20th century, with only the Pyrenean population surviving) has, paradoxically, been caused by poisoned baits, which are used by local shepherds to poison wild dogs and foxes, which kill their lambs. Although their usage is banned, it is not only the case of the Liberec vulture female which goes to prove that the whole problem has not yet been successfully resolved. Fatima was transported to a specialized veterinary clinic, where examinations showed that the injury was not serious and she was re-released back into the wild about two weeks later.

All re-introduced vultures are closely monitored with a satellite transmitter. The follow up of Fatima shows that she has become accustomed to her new habitat without any problems and is coping with everything very well. The main aim of the releases is to create a new viable population of Bearded Vulture in European wildlife. Bearded Vulture becomes sexually mature at ten years of age and that means that (not only) Fatima is embarking on a long journey to having her own chicks, which will grow up in the environment where her ancestors lived.

Ing. Jan Hanel
zoologist (hanel@zooliberec.cz)

Vypuštění samců osla somálského v Džibutsku

Koncem března 2009 byla završena několikaletá snaha beauvalské ZOO a francouzského veterináře Bertranda Lafrance o návrat oslů somálských (*Equus africanus somaliensis*) do Džibutska, tedy země, kam tento druh svým výskytem historicky patří, ale byl zde ve čtyřicátých letech minulého století vyhuben. Lafrance v Džibutsku žije a vlastní cca 30 ha pozemků, kde na zhruba polovině provozuje chovné centrum DECAN pro gepardy (*Acinonyx jubatus*) a želvy a zároveň útulek pro zraněná či jinak handicapovaná zvířata místní fauny. Druhou část poskytl pro účely realizace ambiciózního projektu návratu druhů, které v Džibutsku v minulosti podlehly civilizačním tlakům, a sám se v něm aktivně angažoval. Po zdoluhavých jednáních a vylizování nutné administrativy se projekt v první dubnové dny roku 2009 mohl konečně uskutečnit. EEP komisi vybrání oslí z evropských chovů, kteří museli být na žádost autorit z IUCN bez výjimky vykastrováni, byli svezeni na pařížské letiště a přímým letem odcestovali do rezervace DECAN.

Projektu se zúčastnila i ZOO Liberec. Do Džibutska poslala dva osly (Shaq a Bovu), ostatní přibyli ze ZOO Chemnitz, Gdaňsk a Beauval. S nimi bylo transportováno několik dalších zástupců zeber Grévyho a přimorožců bejsa. Na místě určeném pro jejich následující život vybudovali zaměstnanci DECANu jednoduché přístřešky a separační ohrady, celá plocha byla potom oplocena promyšleným a vyzkoušeným systémem několika typů zábran tak, aby se žádný z jedinců nedostal ven nebo nebyl ohrožován z prostoru vně rezervace. Kvůli dokonalému navození původních podmínek byly před přiletem a introdukcí zvířat z evropských zoo dokonce odstraněny všechny nepůvodní invazivní druhy rostlin. Po prvním dnu stráveném v oddělených boxech byli oslí vypuštěni do ohrad a následně do prostoru džibutského buše v rezervaci (spolu s nimi samozřejmě i přimorožci a zebry). V současnosti jsou všichni v pořádku aklimatizováni, využívají celou plochu rezervace, jsou pouze přikrmováni a napájeni na několika pečlivě vybraných místech.

Celý projekt měl původně ambice stát se reintrodukčním. První odhad počtu zvířat, jimiž měla být rezervace naplněna, byl výrazně vyšší s předpokladem, že po aklimatizaci a dokonalém zmonitorování dostupnosti místních potravních zdrojů budou vypuštěna do okolní přírody. Vedení Equid TAGU při IUCN však vyjádřilo přání vrátit Džibutsku osly repatriací (přirozeným rozšířením) ze sousední Etiopie a geneticky nemíchat původní populaci se zvířaty ze zajetí. Lze ale říci, že je celý projekt prvním krokem k návratu původních ztracených druhů do Džibutska, a to krokem místní politickou reprezentací, veřejností i médií více než pozitivně vnímaným a nadšeně přijatým.

Bc. Luboš Melichar
vedoucí zoologického oddělení (melichar@zooliberec.cz)

Release of males African Wild Ass in Djibouti

The end of March 2009 saw the successful completion of Beauval Zoo's and the vet Bertrand Lafrance's prolonged attempt to return African Wild Ass (*Equus africanus somaliensis*) to Djibouti, the country which this species historically belongs to, and from which it was eradicated from, back in the 1940s.

Lafrance lives in Djibouti and owns about 30 hectares of land there. Approximately half of this land is taken up by a breeding centre 'DECAN' for cheetahs (*Acinonyx jubatus*) and tortoises and by a shelter for injured or otherwise disabled animals of the local fauna. Lafrance has used the other half of the land to realise an ambitious project to return those species which in the past suffered from and succumbed to pressures from an encroaching human population in Djibouti, back into their natural habitat. He has also actively committed himself to these activities.

After prolonged discussions and dealing with all the necessary administrative work, the project could finally be carried out in the first days of April 2009. The asses from European rearing

selected by the EEP committee, and which were all castrated as requested by the authorities of IUCN, were transported to Paris airport and travelled directly to the DECAN sanctuary.

Liberec ZOO also participated in this project by sending two asses (Shaq and Bovu) to Djibouti, the others came from Chernitz, Gdansk and Beauval. Transported together with these asses, were also several examples of Grevy's Zebra and Beisa Oryx. DECAN staff built simple shelters and division fences at the places where these animals are supposed to live out their future lives. The whole area was then fenced off with an elaborate and well proven system of several bars to prevent any of the animals from escaping and also from being endangered from outside predators. In order to perfectly re-create original conditions, all unoriginal invasive types of plants had been removed before the arrival and introduction of the animals from European ZOOs. After the first day, which the donkeys spent in separated boxes, they were released into the enclosures and later into the area of Djibouti bush in the sanctuary (together with the oryx and zebras).

Currently, all animals have acclimatized well, they use the whole area of the sanctuary, and are only partly fed and watered at several carefully chosen places.

Originally, the project's ambition was the re-introduction of the species back to the wild in its natural habitat. The first estimated number of animals, which should have been sent to the reservation, was considerably higher with the assumption that, after their acclimatization and proper monitoring of the availability of the local food resources, they would be released into the surrounding natural habitat. However, the board of Equid TAG under IUCN expressed their wish to get the donkeys back to Djibouti by repatriation (natural expending) from the neighbouring Ethiopia and not to genetically mix the original population with animals from captivity. We can still say, though, that the whole project is the first step in returning to the wild, an indigenous species, that had been lost to Djibouti. This step has been more than positively perceived and enthusiastically accepted by local politicians, the public and the media.

Bc. Lubos Melichar

Zoological department head (melichar@zooliberec.cz)

Veterinární péče

Na zajištění veterinární péče se v tomto roce podíleli veterinární lékaři z Veterinární kliniky Růžodol, odcházejícího MVDr. Oldřicha Tomáška nahradila MVDr. Karolína Maříková. Oblast preventivní veterinární medicíny zahrnovala zajištění vlastního vakcinačního programu, ve většině případů aplikováním vakcín distanční injekční technikou. Dále zahrnovala preventivní odčervení zvířat dle parazitologických nálezů a vyšetření vzorků krve a trusu na jednotlivé nákazy, a to jak před plánovanými přesuny, tak i během aktuálních narkotizací podle nařízení státní zakázky Krajské veterinární správy Liberec.

Na začátku roku začal velmi intenzivně kulhat na pravou hrudní končetinu samec kozy kamerunské s otokem v karpálním kloubu. Protizánětlivé ošetření nepřinášelo ústup kulhání. Bylo přistoupeno k rentgenovému vyšetření a při něm zjištěna artikulární fraktura karpálních kostí. Léčba vzhledem k podmínkám byla stanovena klidem a podpůrnými kloubními preparáty. V současné době je končetina zatěžována. U samice čimanga falklandského došlo k traumatické luxaci kloubu tarzálního. Přes okamžitou revizi a chirurgické ošetření na klinice docházelo postupně během několika týdnů k odumrtí distální části končetiny. Po zvážení možností a vzácnosti druhu jsme amputovali nefunkční část končetiny a k našemu překvapení se samice nejen velmi dobře zhojila, ale i adaptovala na svůj handicap. Deviace zobáku kakađu arového se objevila začátkem roku a řešili jsme ji úspěšně korekcí zobáku a úpravou struktury krmné dávky. V červnu se objevily problémy s příjmem potravy a změnami v dutině ústní u staršího samce buvolce běločelého. Průběžně byly zuby obrušovány a některé i extrahovány. I přes tato opatření jsme po několika měsících nezabránilí úhynu jedince. Samice buvolce běločelého nebyla schopna porodit mládě vzhledem ke špatné poloze plodu. Manuální repozici mláděte bylo umožněno dokončení porodu. Současně vlivem

stresu z odloučení od matky a nadměrné pohybové aktivity se její loňské mládě dostalo do stavu vyčerpání a svalové horečky, kterou jsme postupně zvládli až intenzivní infuzní terapií a podáváním podpůrných svalových preparátů. Celá doba rekonvalescence trvala téměř tři týdny. Samice i mláďata jsou v současné době bez následků. Pro zjištění stavu pohlavního aparátu u skupiny bílých tygrů byl pozván gynekologický specialista MVDr. Alois Lázníčka. Postupně byla imobilizována tři zvířata, samec Paris a samice Isabella a Artemis, a následně provedeno vyšetření pohlavního aparátu odběrem semene punkcí a elektroejakulací u samce a vyšetření ultrasonografické u samic. Toto bylo doplněno odběry vzorků krve a odběry na kultivaci. U tygřice Isabelly byly zjištěny cysty v oblasti vaječníků a zánět močopohlavních cest, u Parise byla v semeni zjištěna bakteriální infekce. Parise i Isabellu jsme na základě doporučení přeléčili antibiotiky. Ve stejném termínu byl imobilizován i hřebec zebry Chapmanovy pro odběr semene a zjištění jeho kvality vzhledem k dalšímu setrvání samce ve stádě zeber. Odběr neprokázal patologické změny a spermogram byl normální.

V červenci došlo k traumatickému zhmoždění levé hrudní končetiny u mladého dospívajícího samce vikuni, způsobené dominantním samcem ve stádě. Vzhledem k letnímu počasí a velkým nekrotickým kůžím, podkoží i šlach byla prognóza velmi nejistá. Mladý samec se však během několikátýdenní ranhojičské péči podpořenou dlouhodobým podáváním antibiotik a opakovanými chirurgickými revizemi výrazně zlepšoval. Postupně ustupovalo kulhání a končetina se pokryla novotvořeným kožním epitelem. Excidovali jsme rostoucí a nepříjemně krvácející granulom na hýždích samce velblouda dvouhrbého Claudia, i přes následné komplikace je rána velmi dobře zhojena. V průběhu roku jsme několikrát uspávali samice šimpanzů za účelem vyjímání a vkládání antikoncepčních preparátů. Mláďata Tea a Judy byla imobilizována na přepravu do ZOO Hodonín. Všechny imobilizace u šimpanzů probíhaly bez obtíží a následných komplikací.

V září došlo k úhynu levharta čínskeho na bronchopneumonii, čemuž nezabránilo ani předchozí podávání antibiotik. Lachtan hřivnatý Nico postupně přestával přijímat potravu a začal výrazně hubnout. Zvíře bylo imobilizováno a uvedeno do inhalační anestézie. Rentgenologicky byl zjištěn kámen v zažívacích cestách a nepřehledné zastínění hrudníku bez identifikování srdečního stínu. Provedli jsme chirurgické odstranění cizího předmětu ze zažívadla, lachtan však na konci anestézie uhynul z důvodu plicní infekce, jež zkomplikovala průběh inhalační anestézie.

Mladý samec tavra himálajského postupně trpěl paretickými příznaky všech čtyř končetin. Zvíře bylo odděleno a ošetřeny jeho zánětlivé změny v paznehtu. Vyšetřením krve jsme zjistili poškození ledvin a jater. Během izolace, kdy jsme podávali antibiotika a protizánětlivé přípravky, se stav po 14 dnech upravil. V prosinci se postupně u zebry Chapmanovy objevil zánět rohovky na obou očích. Zvíře bylo pro nemožnost denní aplikace opakovaně imobilizováno, zpočátku ošetřeno plastikou třetího víčka, následně pak aplikací gentamycinu do spojivkového vaku na doporučení oftalmologické specialistky MVDr. Šárky Krisové z VFU Brno. Defekt rohovky i zákal po 2 týdnech ustoupil. Odchovaná letošní samice holuba nikobarského postupně přestala chodit a přijímat krmění. Po změně krmné dávky, zoohygienických podmínek a po aplikaci kalcia, vitaminů AD3 a antibiotik došlo po týdnu výraznému zlepšení a normálním životním projevům.

MVDr. Martin Kareš
veterinární lékař (veterinari@zooliberec.cz)

Stavy chovaných zvířat v roce 2009

Census of animals 2009

	1. 1. 2009		31. 12. 2009	
	druhy	ks	druhy	ks
	Species	Specimens	Species	Specimens
Plazi (Reptilia)	15	47	14	45
Ptáci (Aves)	70	273	65	262
Savci (Mammalia)	57	357	55	264
Bezobratlí (Invertebrata)	12	305	13	250
Ryby (Pisces)	19	988	17	662
Celkem (Total)	173	1870	164	1483

Seznam zvířat

druh česky [latinsky]

počet jedinců

chov zvláště chráněných druhů živočichů podle zákona č. 114/1992 Sb.

---

jestřáb lesní [<i>Accipiter gentilis</i>]	1
krahujec obecný [<i>Accipiter nisus</i>]	2
kvakoš noční [<i>Nycticorax nycticorax</i>]	1
luňák červený [<i>Milvus milvus</i>]	3
orel křiklavý [<i>Aquila pomarina</i>]	5
orel mořský [<i>Haliaeetus albicilla</i>]	4
orel skalní [<i>Aquila chrysaetos</i>]	4
raroh velký [<i>Falco cherrug</i>]	2
rys karpatský [<i>Lynx lynx carpathicus</i>]	2
sokol stěhovavý [<i>Falco peregrinus</i>]	2
sova pálená [<i>Tyto alba</i>]	5
želva bahenní [<i>Emys orbicularis</i>]	2

ESB chov ohrožených druhů světové fauny v rámci evropských plemenných knih

---

buvolec běločelý [<i>Damaliscus pygargus phillipsi</i>]	6
holub Bartlettův [<i>Gallicolumba criniger</i>]	2
korunáč Sclaterův [<i>Goura scheepmakeri</i>]	2
koza šrouborohá [<i>Capra falconeri heptneri</i>]	17
kozorožec dagestánský [<i>Capra cylindricornis</i>]	12
krokodýl čelnatý [<i>Osteolaemus tetraspis</i>]	5
lachtan hřivnatý [<i>Otaria byronia</i>]	3
nahur modrý [<i>Pseudois nayaur</i>]	8
nestor kea [<i>Nestor notabilis</i>]	2
orel východní [<i>Haliaeetus pelagicus</i>]	5
rys karpatský [<i>Lynx lynx carpathicus</i>]	2
šimpanz [<i>Pan troglodytes</i>]	8

CITES chov ohrožených druhů světové fauny podle zákona č. 16/1997 Sb.

amazoňan zelenolící [<i>Amazona viridigenalis</i>]	2
ara ararauna [<i>Ara ararauna</i>]	2
ara hyacintový [<i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>]	2
bongo [<i>Tragelaphus eurycerus isaaci</i>]	4
čimango falklandský [<i>Phalacrocorax australis</i>]	2
čimango žlutohlavý [<i>Milvago chimachima</i>]	2
dvojborožec hnědavý [<i>Buceros hydrocorax</i>]	2
dvojborožec indický [<i>Buceros bicornis</i>]	1
gepard štíhlý [<i>Acinonyx jubatus</i>]	2
gibon bělolící [<i>Nomascus leucogenys leucogenys</i>]	5
holub nikobarský [<i>Caloenas nicobarica</i>]	7
hroznýšovec kubánský [<i>Epicrates angulifer</i>]	5
ibis hagedaš [<i>Bostrychia hagedash</i>]	1
ibis posvátný [<i>Threskiornis aethiopicus</i>]	6
irbis [<i>Uncia uncia</i>]	4
jestřáb lesní [<i>Accipiter gentilis</i>]	1
kakadu arový [<i>Probosciger aterrimus</i>]	1
kakadu molucký [<i>Cacatua moluccensis</i>]	1
káně Harrisova [<i>Parabuteo unicinctus</i>]	2
káně lesní [<i>Buteo buteo</i>]	9
kočkodan zelený [<i>Chlorocebus sabaeus</i>]	4
korunáč Sclaterův [<i>Goura scheepmakeri</i>]	2
koza šrouborohá [<i>Capra falconeri heptneri</i>]	17
krahujec obecný [<i>Accipiter nisus</i>]	2
krajta timorská [<i>Python timorensis</i>]	3
krokodýl čelnatý [<i>Osteolaemus tetraspis</i>]	5
leguán zelený [<i>Iguana iguana</i>]	1
lev [<i>Panthera leo</i>]	2
levhart čínský [<i>Panthera pardus japonensis</i>]	1
luňák červený [<i>Milvus milvus</i>]	3
makak lví [<i>Macaca silenus</i>]	2

nestor kea [<i>Nestor notabilis</i>]	2
orangutan sumaterský [<i>Pongo pygmaeus abelii</i>]	1
orel bělohlavý [<i>Haliaeetus leucocephalus</i>]	4
orel jestřábí [<i>Hieraaetus fasciatus</i>]	2
orel královský [<i>Aquila heliaca</i>]	4
orel křiklavý [<i>Aquila pomarina</i>]	5
orel mořský [<i>Haliaeetus albicilla</i>]	4
orel nejmenší [<i>Hieraaetus pennatus</i>]	2
orel skalní [<i>Aquila chrysaetos</i>]	4
orel stepní [<i>Aquila nipalensis</i>]	1
orel volavý [<i>Aquila clanga</i>]	3
orel východní [<i>Haliaeetus pelagicus</i>]	5
orlosup bradatý [<i>Gypaetus barbatus aureus</i>]	2
osel somálský [<i>Equus africanus somalicus</i>]	7
panda červená [<i>Ailurus fulgens fulgens</i>]	2
pavián plástíkový [<i>Papio hamadryas</i>]	16
pekari páskovaný [<i>Pecari tajacu</i>]	2
plameňák kubánský [<i>Phoenicopterus ruber ruber</i>]	8
plameňák růžový [<i>Phoenicopterus ruber roseus</i>]	24
poštolka obecná [<i>Falco tinnunculus</i>]	2
psohlavec hnědý [<i>Corallus hortulanus</i>]	4
raroh lagar [<i>Falco jugger</i>]	2
raroh velký [<i>Falco cherrug</i>]	2
rys karpatský [<i>Lynx lynx carpathicus</i>]	2
satyr obecný [<i>Tragopan satyra</i>]	2
slon bengálský [<i>Elephas maximus bengalensis</i>]	2
snovač ohnivý [<i>Euplectes hordeaceus</i>]	4
sokol stěhovavý [<i>Falco peregrinus</i>]	2
sova pálená [<i>Tyto alba</i>]	5
sup hnědý [<i>Aegypius monachus</i>]	2
šimpanz [<i>Pan troglodytes</i>]	8
takin čínský [<i>Budorcas taxicolor bedfordi</i>]	6
tamarin pinčí [<i>Saguinus oedipus</i>]	4

tučňák Humboldtův [<i>Spheniscus humboldti</i>]	9
tygr – bílá forma [<i>Panthera tigris</i>]	3
varan mangrovový [<i>Varanus indicus</i>]	2
varan nilský [<i>Varanus niloticus</i>]	1
varan skvrnitý [<i>Varanus salvator</i>]	2
vida límcová [<i>Euplectes ardens</i>]	1
vikuňa [<i>Vicugna vicugna</i>]	6
vík hřivnatý [<i>Chrysocyon brachyurus</i>]	2
volavka rusohlavá [<i>Bubulcus ibis</i>]	3
želva anámská [<i>Mauremys annamensis</i>]	4
želva ostruhatá [<i>Centrochelys sulcata</i>]	2

EEP chov ohrožených druhů světové fauny zařazených do Evropských záchranných chovů

amazoňan zelenolící [<i>Amazona viridigenalis</i>]	2
antilopa koňská [<i>Hippotragus equinus</i>]	5
ara hyacintový [<i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>]	2
bongo [<i>Tragelaphus eurycerus isaaci</i>]	4
dvojborožec indický [<i>Buceros bicornis</i>]	1
gepard štihlý [<i>Acinonyx jubatus</i>]	2
gibon bělolící [<i>Nomascus leucogenys leucogenys</i>]	5
hroznýšovec kubánský [<i>Epicrates angulifer</i>]	5
irbis [<i>Uncia uncia</i>]	4
kakadu arový [<i>Probosciger aterrimus</i>]	1
kakadu molucký [<i>Cacatua moluccensis</i>]	1
levhart čínský [<i>Panthera pardus japonensis</i>]	1
makak lví [<i>Macaca silenus</i>]	2
orangutan sumaterský [<i>Pongo pygmaeus abelii</i>]	1
orel mořský [<i>Haliaeetus albicilla</i>]	4
orlosup bradatý [<i>Gypaetus barbatus aureus</i>]	2
osel somálský [<i>Equus africanus somalicus</i>]	7
panda červená [<i>Ailurus fulgens fulgens</i>]	2
pižmoň grónský [<i>Ovibos moschatus wardi</i>]	2

slon bengálský [<i>Elephas maximus bengalensis</i>]	2
sup hnědý [<i>Aegyptius monachus</i>]	2
tamarin pinčí [<i>Saguinus oedipus</i>]	4
tučňák Humboldtův [<i>Spheniscus humboldti</i>]	9
vikuña [<i>Vicugna vicugna</i>]	6
vik hřivnatý [<i>Chrysocyon brachyurus</i>]	2
žirafa Rothschildova [<i>Giraffa camelopardalis rothschildi</i>]	6

RDB chov ohrožených druhů světové fauny uvedených v červené knize IUCN

amadina Gouldové [<i>Chloebia gouldiae</i>]	1
amazoňan zelenolící [<i>Amazona viridigenalis</i>]	2
antilopa koňská [<i>Hippotragus equinus</i>]	5
ara ararauna [<i>Ara ararauna</i>]	2
ara hyacintový [<i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>]	2
berneška bělolící [<i>Branta leucopsis</i>]	3
berneška kanadská [<i>Branta canadensis</i>]	6
bodlinatka egyptská [<i>Acomys cahirinus</i>]	2
bongo [<i>Tragelaphus eurycerus isaaci</i>]	4
buvolec běločelý [<i>Damaliscus pygargus phillipsi</i>]	6
čímango falklandský [<i>Phalacrocorax australis</i>]	2
čímango žlutohlavý [<i>Milvago chimachima</i>]	2
dikobraz srstnatonosý [<i>Hystrix indica</i>]	2
duhovka [<i>Melanotaenia papuae</i>]	1
duhovka akvamarinová [<i>Melanotaenia lacustris</i>]	6
duhovka Boesemanova [<i>Melanotaenia boesemani</i>]	1
dvojborožec hnědavý [<i>Buceros hydrocorax</i>]	2
dvojborožec indický [<i>Buceros bicornis</i>]	1
gepard štíhlý [<i>Acinonyx jubatus</i>]	2
gibon bělolící [<i>Nomascus leucogenys leucogenys</i>]	5
holub Bartlettův [<i>Gallicolumba criniger</i>]	2
holub nikobarský [<i>Caloenas nicobarica</i>]	7
hroznýšovec kubánský [<i>Epicrates angulifer</i>]	5

husa běločelá [<i>Anser albifrons</i>]	1
husa císařská [<i>Anser canagicus</i>]	2
husa sněžní [<i>Anser caerulescens</i>]	1
husice australská [<i>Tadorna tadornoides</i>]	2
husice liščí [<i>Tadorna tadorna</i>]	1
ibis hagedaš [<i>Bostrychia hagedash</i>]	1
ibis posvátný [<i>Threskiornis aethiopicus</i>]	6
irbis [<i>Uncia uncia</i>]	4
jestřáb lesní [<i>Accipiter gentilis</i>]	1
kachnička amazonská [<i>Amazonetta brasiliensis</i>]	1
kachnička mandarínská [<i>Aix galericulata</i>]	3
kajka mořská [<i>Somateria mollissima</i>]	2
kakadu arový [<i>Probosciger aterrimus</i>]	1
kakadu molucký [<i>Cacatua moluccensis</i>]	1
káně Harrisova [<i>Parabuteo unicinctus</i>]	2
káně lesní [<i>Buteo buteo</i>]	9
kapr obecný [<i>Cyprinus carpio</i>]	75
kapr obecný – nishikigoi [<i>Cyprinus carpio</i>]	3
kočkodan zelený [<i>Chlorocebus sabaeus</i>]	4
korunáč Sclaterův [<i>Goura scheepmakeri</i>]	2
koza šrouborohá [<i>Capra falconeri heptneri</i>]	17
kozorožec dagestánský [<i>Capra cylindricornis</i>]	12
krahujec obecný [<i>Accipiter nisus</i>]	2
krokodýl čelnatý [<i>Osteolaemus tetraspis</i>]	5
křeček zlatý [<i>Mesocricetus auratus</i>]	3
křečík džungarský [<i>Phodopus sungorus</i>]	6
křečík Roborovského [<i>Phodopus roborowskii</i>]	5
kvakoš noční [<i>Nycticorax nycticorax</i>]	1
labuť černá [<i>Cygnus atratus</i>]	2
labuť velká [<i>Cygnus olor</i>]	1
lachtan hřivnatý [<i>Otaria byronia</i>]	3
leskoptev nádherná [<i>Lamprotornis superbus</i>]	6
lev [<i>Panthera leo</i>]	2

levhart čínský [<i>Panthera pardus japonensis</i>]	1
luňák červený [<i>Milvus milvus</i>]	3
makak lví [<i>Macaca silenus</i>]	2
mangusta liščí [<i>Cynictis penicillata</i>]	4
muntžak malý [<i>Muntiacus reevesi</i>]	7
nahur modrý [<i>Pseudaesacus naya</i>]	8
nestor kea [<i>Nestor notabilis</i>]	2
nosál červený [<i>Nasua nasua</i>]	5
orangutan sumaterský [<i>Pongo pygmaeus abelii</i>]	1
orel bělohlavý [<i>Haliaeetus leucocephalus</i>]	4
orel jestřábi [<i>Hieraaetus fasciatus</i>]	2
orel královský [<i>Aquila heliaca</i>]	4
orel křiklavý [<i>Aquila pomarina</i>]	5
orel mořský [<i>Haliaeetus albicilla</i>]	4
orel nejmenší [<i>Hieraaetus pennatus</i>]	2
orel skalní [<i>Aquila chrysaetos</i>]	4
orel stepní [<i>Aquila nipalensis</i>]	1
orel volavý [<i>Aquila clanga</i>]	3
orel východní [<i>Haliaeetus pelagicus</i>]	5
oriosup bradatý [<i>Gypaetus barbatus aureus</i>]	2
osel somálský [<i>Equus africanus somalicus</i>]	7
osmák degu [<i>Octodon degus</i>]	14
panda červená [<i>Ailurus fulgens fulgens</i>]	2
papoušek vlnkovaný [<i>Melopsittacus undulatus</i>]	2
páv korunkatý [<i>Pavo cristatus</i>]	3
pavián pláštíkový [<i>Papio hamadryas</i>]	16
pekari páskovaný [<i>Pecari tajacu</i>]	2
pelikán bílý [<i>Pelecanus onocrotalus</i>]	10
pískomil mongolský [<i>Meriones unguiculatus</i>]	6
pižmoň grónský [<i>Ovibos moschatus wardi</i>]	2
plameňák kubánský [<i>Phoenicopterus ruber ruber</i>]	8
plameňák růžový [<i>Phoenicopterus ruber roseus</i>]	24
poštolka obecná [<i>Falco tinnunculus</i>]	2

rarož jagar [Falco jugger]	2
rarož velký [Falco cherrug]	2
rys karpatský [Lynx lynx carpathicus]	2
satyr obecný [Tragopan satyra]	2
satyr Temminckův [Tragopan temminckii]	3
slon bengálský [Elephas maximus bengalensis]	2
snovač černavý [Ploceus nigriceps]	8
snovač ohnivý [Euplectes hordeaceus]	4
sokol stěhovavý [Falco peregrinus]	2
sova pálená [Tyto alba]	5
sup hnědý [Aegypius monachus]	2
surikata [Suricata suricatta]	4
šimpanz [Pan troglodytes]	8
tahr himálajský [Hemitragus jemlahicus]	4
takin čínský [Budorcas taxicolor bedfordi]	6
tamarin pinčí [Saguinus oedipus]	4
tučňák Humboldtův [Spheniscus humboldti]	9
tygr – bílá forma [Panthera tigris]	3
vida límcová [Euplectes ardens]	1
vikuňa [Vicugna vicugna]	6
vlk hřívnatý [Chrysocyon brachyurus]	2
volavka rusohlavá [Bubulcus ibis]	3
zebra bezhřívá [Equus quagga borensis]	3
zebra Chapmanova [Equus quagga chapmanni]	8
zebríčka pestrá [Taeniopygia guttata]	50
želva anámská [Mauremys annamensis]	4
želva bahenní [Emys orbicularis]	2
želva nádherná [Trachemys scripta elegans]	9
želva ostruhatá [Centrochelys sulcata]	2
žirafa Rothschildova [Giraffa camelopardalis rothschildi]	6

Savci (Mammalia)

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
alpaka <i>Vicugna pacos</i>	2.0					2.0
antilopa koňská <i>Hippotragus equinus</i>	4.2		1.1		3.0	2.3
bodlinatka egyptská <i>Acomys cahirinus</i>	0.0.5			0.0.3		0.0.2
bongo <i>Tragelaphus eurycerus isaaci</i>	1.3					1.3
buvolec běločelý <i>Damaliscus pygargus phillipsi</i>	1.4		3.0	1.0	1.0	2.4
dikobraz srstnatonosý <i>Hystrix indica</i>	0.2					0.2
fretka <i>Mustela furo</i>	1.0					1.0
gepard štihlý <i>Acinonyx jubatus</i>	1.0		0.1			1.1
gíbon bělolící <i>Nomascus leucogenys leucogenys</i>	1.1.3					1.1.3
írbis <i>Uncia uncia</i>	1.1		1.2	0.1		2.2
kočka domácí <i>Felis catus</i>	3.6		0.1		0.1	3.6
kočkodan zelený <i>Chlorocebus sabaeus</i>	2.3			0.1		2.2
koza domácí – kamerunská <i>Capra hircus</i>	4.4	1.5			2.4	3.5
koza šrouborohá <i>Capra falconeri heptneri</i>	10.5	0.2				10.7
kozorožec dagestánský <i>Capra cylindricornis</i>	5.7		0.3		0.1	5.7

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
králik domácí – zakrslý <i>Oryctolagus cuniculus v. edulis</i>	1.0		0.2.4			1.2.4
křeček zlatý <i>Mesocricetus auratus</i>	1.1		0.1			1.2
křečík džungarský <i>Phodopus sungorus</i>	2.2	0.2				2.4
křečík Roborovského <i>Phodopus roborowskii</i>	0.0.5					0.0.5
kůň domácí – mini appaloosa <i>Equus caballus</i>	3.2	2.0			2.0	3.2
kůň domácí – shetlandský pony <i>Equus caballus</i>	3.4	1.1			2.2	2.3
lachtan hřivnatý <i>Otaria byronia</i>	1.3			1.0		0.3
lev <i>Panthera leo</i>	1.1					1.1
levhart čínský <i>Panthera pardus japonensis</i>	3.1		1.0	1.0	3.0	0.1
makak lví <i>Macaca silenus</i>	2.0					2.0
mangusta liščí <i>Cynictis penicillata</i>	2.4				1.1	1.3
muntžak malý <i>Muntiacus reevesi</i>	4.3	2.0		0.1	1.0	5.2
myš laboratorní <i>Mus musculus var. alba</i>	0.0.4				0.0.4	
nahur modrý <i>Pseudois nayaaur</i>	1.4	2.1				3.5
nosál červený <i>Nasua nasua</i>	3.2					3.2
orangutan sumaterský <i>Pongo pygmaeus abelii</i>	1.0					1.0

druh Species	stav k 1.1.2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31.12.2009
osel somálský <i>Equus africanus somalicus</i>	5.5		2.0		4.1	3.4
osmák degu <i>Octodon degus</i>	0.0.10	0.0.4				0.0.14
ovce domácí – kamerunská <i>Ovis aries aries</i>	1.1		1.0		1.0	1.1
panda červená <i>Ailuurus fulgens fulgens</i>	1.1					1.1
pavián pláštikový <i>Papio hamadryas</i>	6.10					6.10
pekari páskovaný <i>Pecari tajacu</i>	1.1					1.1
pes domácí <i>Canis familiaris</i>	0.1					0.1
pes domácí – německý ovčák <i>Canis familiaris</i>	1.0					1.0
pískomil mongolský <i>Meriones unguiculatus</i>	0.0.3	0.0.3				0.0.6
pižmoň grónský <i>Ovibos moschatus wardi</i>	1.1					1.1
rys karpatský <i>Lynx lynx carpathicus</i>	1.1					1.1
serval <i>Leptailurus serval</i>	1.0				1.0	
slon bengálský <i>Elephas maximus bengalensis</i>	0.2					0.2
surikata <i>Suricata suricatta</i>	4.0					4.0
šimpanz <i>Pan troglodytes</i>	4.6				0.2	4.4
tahr himálský <i>Hemitragus jemlahicus</i>	2.3			0.1		2.2

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
takin čínský <i>Budorcas taxicolor bedfordi</i>	1.4	0.1				1.5
tamarin pinčí <i>Saguinus oedipus</i>	1.3		0.1		0.1	1.3
tygr – bílá forma <i>Panthera tigris</i>	1.2		0.1	0.1		1.2
vikuňa <i>Vicugna vicugna</i>	2.2	1.1				3.3
vlk hřivnatý <i>Chrysocyon brachyurus</i>	2.0					2.0
zebra bezhřívá <i>Equus quagga borensis</i>	1.2					1.2
zebra Chapmanova <i>Equus quagga chapmanni</i>	1.2		1.5		0.1	2.6
žirafa Rothschildova <i>Giraffa camelopardalis rothschildi</i>	2.6			0.1	1.0	1.5

Ptáci (Aves)

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
amadina Gouldové <i>Chloebeia gouldiae</i>			0.0.1			0.0.1
amazoňan zelenolící <i>Amazona viridigenalis</i>	1.1		1.1		1.1	1.1
ara ararauna <i>Ara ararauna</i>	2.1				1.0	1.1
ara hyacintový <i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>	1.1					1.1
ara zelenokřídlý <i>Ara chloroptera</i>	1.0				1.0	
berneška bělolící <i>Branta leucopsis</i>	2.1					2.1
berneška kanadská <i>Branta canadensis</i>	5.1					5.1
čimango falklandský <i>Phalacrocorax australis</i>	1.1					1.1
čimango žlutohlavý <i>Milvago chimachima</i>	1.0		0.1			1.1
dvojboborožec hnědavý <i>Buceros hydrocorax</i>	1.1					1.1
dvojboborožec indický <i>Buceros bicornis</i>	1.0					1.0
holub Bartlettův <i>Gallicolumba crinigera</i>	1.1					1.1
holub nikobarský <i>Caloenas nicobarica</i>	3.2	1.1				4.3
husa běločelá <i>Anser albifrons</i>	0.1					0.1
husa císařská <i>Anser canagicus</i>	2.1			0.1		2.0

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
husa sněžní <i>Anser caerulescens</i>	1.0					1.0
husice australská <i>Tadorna tadornoides</i>	1.1					1.1
husice liščí <i>Tadorna tadorna</i>	1.1				0.1	1.0
ibis hagedaš <i>Bostrychia hagedash</i>	1.0					1.0
ibis posvátný <i>Threskiornis aethiopicus</i>	4.2					4.2
jestřáb lesní <i>Accipiter gentilis</i>	0.2		1.0		1.1	0.1
kachnička amazonská <i>Amazonetta brasiliensis</i>	0.1					0.1
kachnička hřívnatá <i>Chenonetta jubata</i>	1.0			1.0		
kachnička karolinská <i>Aix sponsa</i>	1.0				1.0	
kachnička mandarinská <i>Aix galericulata</i>	2.2			1.0		1.2
kajka mořská <i>Somateria mollissima</i>	0.2				0.1	0.1
kakaďu arový <i>Probosciger aterrimus</i>	1.0					1.0
kakaďu molucký <i>Cacatua moluccensis</i>	1.0					1.0
káně Harrisova <i>Parabuteo unicinctus</i>	3.0				1.0	2.0
káně lesní <i>Buteo buteo</i>	3.5	0.0.2		1.0		2.5.2
korunáč Sclaterův <i>Goura scheepmakeri</i>	1.1					1.1

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
krahujec obecný Accipiter nisus	0.1		1.0			1.1
kvakoš noční Nycticorax nycticorax	1.0					1.0
labuť černá Cygnus atratus	1.1					1.1
labuť velká Cygnus olor	0.0.1					0.0.1
leskoptev nádherná Lamprotornis superbus	1.2.7		0.0.2	0.0.4	0.0.2	1.2.3
luňák červený Milvus milvus	0.1		1.1			1.2
nestor kea Nestor notabilis	1.1					1.1
orel bělohlavý Haliaeetus leucocephalus	1.1	1.2	2.1	1.0	1.2	2.2
orel jestřábí Hieraetus fasciatus	1.1					1.1
orel královský Aquila heliaca	2.2					2.2
orel křiklavý Aquila pomarina	2.3					2.3
orel mořský Haliaeetus albicilla	2.2					2.2
orel nejmenší Hieraetus pennatus	1.1					1.1
orel skalní Aquila chrysaetos	3.1					3.1
orel stepní Aquila nipalensis	0.1					0.1
orel volavý Aquila clanga	3.0					3.0

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
orel východní <i>Haliaeetus pelagicus</i>	3.2	1.2			1.2	3.2
orlošup bradatý <i>Gypaetus barbatus aureus</i>	1.1	0.1			0.1	1.1
ostralka rudozobá <i>Anas erythrorhynchos</i>	0.1			0.1		
papoušek vlnkovatý <i>Melopsittacus undulatus</i>	1.1					1.1
páv korunkatý <i>Pavo cristatus</i>	0.5		1.0		1.2	0.3
pelikán bílý <i>Pelecanus onocrotalus</i>	5.5					5.5
plameňák kubánský <i>Phoenicopterus ruber ruber</i>	5.4			1.0		4.4
plameňák růžový <i>Phoenicopterus ruber roseus</i>	13.10.1	0.0.1		1.0		12.10.2
poštołka obecná <i>Falco tinnunculus</i>	1.1					1.1
rarož lagar <i>Falco jugger</i>			1.2		1.0	0.2
rarož velký <i>Falco cherrug</i>	1.1					1.1
satyr obecný <i>Tragopan satyra</i>	1.0		0.1			1.1
satyr Temminckův <i>Tragopan temminckii</i>	1.2					1.2
snovač černavý <i>Ploceus nigriceps</i>	0.0.8					0.0.8
snovač ohnivý <i>Euplectes hordeaceus</i>	0.0.4					0.0.4
sojka kápovitá <i>Cyanocorax chrysops</i>	1.1			1.1		

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
sokol stěhovavý <i>Falco peregrinus</i>	1.1					1.1
sova pálená <i>Tyto alba</i>	4.2	0.0.2		1.0	0.0.2	3.2
sup hnědý <i>Aegypius monachus</i>	1.1					1.1
tučňák Humboldtův <i>Spheniscus humboldti</i>	4.5					4.5
tukan obrovský <i>Ramphastos toco</i>	1.1			1.0	0.1	
vida límcová <i>Euplectes ardens</i>	1.0					1.0
volavka rusohlavá <i>Bubulcus ibis</i>	0.0.3					0.0.3
zebříčka pestrá <i>Taeniopygia guttata</i>	0.2.48					0.2.48
žako šedý <i>Psittacus erithacus</i>	1.0				1.0	

Plazi (Reptilia)

druh Species	stav k 1. 1. 2009	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	stav k 31. 12. 2009
agama	1.3					1.3
Hydrosaurus weberi						
hroznýšovec kubánský	3.2					3.2
Epicrates angulifer						
krajta timorská	1.2					1.2
Python timorensis						
krokodýl čelnatý	1.4.4				0.0.4	1.4
Osteolaemus tetraspis						
leguán zelený	0.1					0.1
Iguana iguana						
psohlavec hnědý	1.1	0.0.12			0.0.10	1.1.2
Corallus hortulanus						
užovka amurská	0.0.1					0.0.1
Elaphe schrenckii						
užovka červená	0.1			0.1		
Pantherophis guttatus						
varan mangrovový	1.1					1.1
Varanus indicus						
varan nilský	0.0.1					0.0.1
Varanus niloticus						
varan skvrnitý	0.0.2					0.0.2
Varanus salvator						
želva anámská	1.3					1.3
Mauremys annamensis						
želva bahenní	0.0.2					0.0.2
Emys orbicularis						
želva nádherná	2.6		2.2	1.0	2.0	1.8
Trachemys scripta elegans						
želva ostruhatá	1.1					1.1
Centrochelys sulcata						

Výměny zvířat ZOO Liberec

Vývoz – zahraničí:

2,0	osel somálský do Refuge DECAN/Francie	DAR	31. 3. 2009
2,0	levhart čínský do ZOO Neuwied/Německo	DAR	2. 4. 2009
1,0	žirafa Rothschildova do ZOO Riga/Lotyšsko	DAR	20. 4. 2009
1,0	levhart čínský do ZOO Eberswalde/Německo	DAR	13. 5. 2009
0,1	orišup bradatý do Fundación Gypaetus/Španělsko	REINTRODUKCE	19. 5. 2009
3,0	antilopa koňská do Serengeti-Park Hodenhagen/Německo	DAR	26. 5. 2009
1,1	amazoňan zelenolící do DierenPark Amersfoort/Nizozemí	DAR	7. 7. 2009
1,0	osel somálský + 1,0 muntžak malý do Parc Zoologique de Lunret/Francie	DAR	27. 8. 2009
0,1	orel východní do Greifvogelwarte Landskron/Rakousko	DAR	1. 10. 2009
1,0	orel bělohlavý do Schloss Rosenberg/Rakousko	PRODEJ	2. 10. 2009
1,0	orel východní do Wildpark Falknerrei/Německo	VYMĚNA	9. 11. 2009
0,1	osel somálský do Ramat Gan/Izrael	VYMĚNA	7. 12. 2009

Dovoz – zahraničí:

0,1	gepard ze ZOO Krefeld/Německo	DAR	11. 3. 2009
0,1	antilopa koňská ze ZOO Howletts&Port Lympne/Anglie	DEPONACE	24. 3. 2009
0,1	zebra Chapmanova ze ZOO Dresden/Německo	KOUPĚ	21. 4. 2009
1,0	orel bělohlavý z Vogelpark Avifauna/Nizozemí	DAR	8. 7. 2009
0,1	zebra Chapmanova z Naturzoo Rheine/Německo	DAR	8. 7. 2009
1,1	amazoňan zelenolící z Stichting Papegaaienhulp/Nizozemí	DAR	8. 7. 2009
1,0	orel bělohlavý z Vogelpark Avifauna/Nizozemí	DAR	8. 7. 2009
1,0	levhart čínský z Tierpark Berlin/Německo	DAR	13. 7. 2009
1,0	luhák červený z Wildpark Falknerrei/Německo	VYMĚNA	9. 11. 2009
0,0,1	luhák červený z Wildpark Falknerrei/Německo	VYMĚNA	9. 11. 2009
1,0	osel somálský z Ramat Gan/Izrael	VYMĚNA	19. 11. 2009
1,0	zebra Chapmanova ze ZOO Lodz/Polsko	DAR	2. 12. 2009
1,0	raroh lagar z Grand Parc du Puy du Fou/Francie	DAR	5. 12. 2009
1,0	buvolec běločelý z Safari-park Beekse Bergen	DAR	10. 12. 2009
0,1	čimango žlutavé od Cotswold Falconry Centre/Velká Británie	KOUPĚ	14. 12. 2009

Ze ZOO Liberec:

0,1	tamarin pinčí do ZOO Ústí nad Labem	DAR	12. 1. 2009
0,1	pony shetlandský k Martinu Weberovi/Broumov	PRODEJ	23. 1. 2009
1,0	papoušek šedý k MVDr. Heleně Vaidlové/Kralupy nad Vltavou	DAR	20. 2. 2009
1,0	pony shetlandský k Martinu Weberovi/Broumov	PRODEJ	6. 3. 2009

1,0	káně Harrisova do ZOO Olomouc	DAR	19. 2009
1,0	ara ararauna k O. Děličovi/Chrastava	VYMĚNA	3. 4. 2009
1,0	ara zelenokřídly k O. Delišovi/Chrastava	VYMĚNA	3. 4. 2009
0,0,2	leskoptev nádherná k O. Delišovi/Chrastava	VYMĚNA	3. 4. 2009
0,1	páv korunkatý k O. Delišovi/Chrastava	VYMĚNA	3. 5. 2009
1,0	koza domácí kamerunská do ZOO Jihlava	DAR	17. 6. 2009
0,0,1	krokodýl čelnatý k M. Čualgovi/Liberec	DAR	1. 7. 2009
0,1	velbloud dvouhřbý do Podkrušnohorského zooparku Chomutov	DAR	14. 7. 2009
2,0	mini appaloosa k Jifimu Markovi/Liberec	PRODEJ	16. 7. 2009
0,1	zebra Chapmanova do ZOO Plzeň	PRODEJ	11. 8. 2009
1,0	pony shetlandský k Marku A. Pavlíkovi/Liberec	PRODEJ	18. 8. 2009
0,2	šimpanz do ZOO Hodonín	DAR	2. 9. 2009
1,0	kachnička karolinská do Botanické zahrady hl. města Prahy	DAR	2. 9. 2009
0,1	orel východní k J. Kuchynkovi/Pardubice	VYMĚNA	25. 9. 2009
0,1	orel bělohlavý k o.s. Merlin/Praha	PRODEJ	23. 9. 2009
0,1	tukan obrovský do ZOO Hodonín	DEPONACE	1. 10. 2009
1,0	jestřáb lesní k M. Slavíkovi	ukončení DEPONACE	11. 12. 2009
0,1	jestřáb lesní k M. Slavíkovi	DEPONACE	11. 12. 2009
0,1	orel východní k P. Štikovi/Votice	DEPONACE	16. 12. 2009
0,1	pony shetlandský k J. Zákové/Ludvíkov pod Smrkem	DEPONACE	23. 12. 2009

Do ZOO Liberec:

1,0	jestřáb lesní od M. Slavíka/Liberec	DEPONACE	19. 1. 2009
1,0	levhart sněžný ze ZOO Jihlava	DEPONACE	29. 1. 2009
0,1	satyr obecný od O. Delíše/Chrastava	ukončení DEPONACE	3. 4. 2009
0,0,2	leskoptev nádherná od O. Delíše/Chrastava	VYMĚNA	3. 4. 2009
0, 4	jestřáb lesní od Pavla Maška/Chrastava	DEPONACE	28. 4. 2009
1,0	páv korunkatý od O. Delíše/Chrastava	VYMĚNA	3. 5. 2009
1,0	antilopa koňská ze ZOO Dvůr Králové	KOUPĚ	5. 5. 2009
1,0	páv korunkatý od O. Delíše	VYMĚNA	3. 5. 2009
0,1	zebra Chapmanova ze ZOO Olomouc	DAR	21. 7. 2009
0,1	zebra Chapmanova ze ZOO Plzeň	KOUPĚ	11. 8. 2009
0,0,1	zebra Chapmanova ze ZOO Plzeň	deponační podíl z odchovu	11. 8. 2009
0,2	raroh lagar od J. Kuchynky/Pardubice	DEPONACE	14. 8. 2009
0,1	tygr indický (bílá forma) ze ZOO Bratislava	DEPONACE	7. 9. 2009
1,1	raroh lagar od J. Kuchynky/ Pardubice	VYMĚNA	25. 9. 2009
1,0	ovce domácí kamerunská ze ZOO OSTRAVA	DEPONACE	10. 11. 2009
0,1	levhart sněžný ze ZOO Plzeň	DEPONACE	26. 10. 2009
0,1	orel bělohlavý od P. Štíky	ukončení DEPONACE	16. 12. 2009

Marketing a ekologické vzdělávání

7. ledna Zahájení kampaně EAZA Rok evropské šelmy 2009.
EAZA Carnivore Campaign 2009 was launched

30. ledna Za samé jedničky do ZOO zdarma.
Free entrance into zoo for excellent students

4. února ZOOMasopust 2009. V pořadí třetí masopustní průvod centrem Liberce. Cílem průvodu veselých masek je připomenout dávnou masopustní tradici a také upozornit na ZOO Liberec. Tentokrát se masopust nesl v duchu kampaně EAZA Rok evropské šelmy.
ZOO carnival 2009 in support of EAZA Carnivore Campaign 2009

11. února Večerní výprava za vydrami (terénní exkurze v rámci kampaně EAZA Rok evropské šelmy 2009).
An evening excursion for eurasian otters in support of EAZA Carnivore Campaign 2009

17. února Křtiny samice takína čínského Dorotky. Kmotrem malé takinky byl reprezentační A tým žen v běžeckém lyžování.
Christening of takin female named Dorotka. Czech ski runner women team was the godfather

7. března Etnoples ZOO Liberec a botanické zahrady. Již čtvrtý společný ples obou zahrad byl tentokrát věnován oslavám 90let ZOO Liberec a také kampani EAZA Rok evropské šelmy 2009.
ZOOball in collaboration with Botanical garden Liberec in support of 90th Anniversary Liberec ZOO and EAZA Carnivore Campaign 2009

19. března Přednáška Šelmy ČR a Libereckého kraje
Mgr. Jakuba Čejky, AOPK ČR. (v rámci kampaně EAZA Rok evropské šelmy 2009).

Jakub Čejka's lecture Carnivores in the Czech Republic and Liberec region in support of EAZA Carnivore Campaign 2009

26. – 28. března ZOO Liberec na Veletrhu dětské knihy
(Liberecké výstavní trhy).
Children's book fair 2009

28. dubna ZOO bez bariér: Den pro seniory. Komentované prohlídky a snížené vstupné pro seniory na podporu integrace sociálně vyloučených skupin.
The Senior's Day: special guided tours

23. května Liberecké šelmí trhy. Celodenní zábavný program pro celé rodiny a tzv. projektový den pro děti ze základních a středních škol z Libereckého kraje. Výtěžek akce byl věnován kampani EAZA Rok evropské šelmy 2009.
„Carnivore markets“ in support of EAZA Carnivore Campaign 2009. Special full day party for all the families

31. května Gepardí den. Zábavný a výchovně-vzdělávací program pro děti ve spolupráci s Dopravním podnikem města Liberce, a.s.
Cheetah's Day – special funny day for children in collaboration with DPML, a.s.

2. června Dětský den pro Preciosu.
Children's Day in collaboration with Preciosa a. s.

5. června Noc snů pro handicapované děti. Tradiční Noc snů pro děti zdravotně postižené na podporu jejich integrace. Nechybělo cvičení slonů a lachtanů, pouliční divadélko s pohádkou či občerstvení. Akci podpořily společnosti: SYNER, s.r.o., LunaMil – STAMAG IREKS, spol. s r.o., Pekařna Liberec, a.s., pekařna Jan Mašek, Jiří Bláha – pekařská a cukrářská výroba.
Dream night for handicapped children: special funny program for little visitors

6. června Den bílého tygra (oslava 15let chovu bílých tygrů v ZOO Liberec za účasti patronů z hokejového klubu Bílí Tygři Liberec).
15th Anniversary of breeding white tigers at Liberec ZOO

20. června Vítání prázdnin. Křtiny samic sovy pálené Huba a Buba (ve spolupráci s rádiem RCL). Kmotrem byl zpěvák Aleš Brichta.

Christening of barn owl females named Hubo a Bubo (in collaboration with RCL radio). Popular singer Aleš Brichta became the godfather

21. června Teddy Bear Day v rámci kampaně EAZA Rok evropské šelmy 2009. Cílem bylo shromáždit co nejvíce plyšových medvědů. V zoo se jich nakonec sešlo 248.
Teddy Bear Day in support of EAZA Carnivore Campaign 2009

22. – 28. 6. Modrý slon. Soutěž a přehlídka umělecké a zájmové tvorby handicapovaných umělců ve spolupráci se sdružením Artefaktum.cz.

The Blue Elephant Award: works of handicapped artists (in collaboration with Artefaktum.cz)

30. června Za samé jedničky do ZOO zdarma.
Free entrance into zoo for excellent students

10. července Večerní prohlídka ZOO Liberec s promítáním loutkového filmu Petra Nikla Requiem (ve spolupráci s Orbis Pictus).

Special evening tour throughout Liberec ZOO; projection of Petr Níkl's movie Requiem (in collaboration with Orbis Pictus)

20. července a 17. srpna Noční adventury. Dvě noční adventury pro děti od 10 do 15 let se uskutečnily v polovině července a srpna. Účastníci se seznámili s mnoha zajímavostmi

(přírodní, péče o zvířata, péče o handicapované živočichy)
a nasáli atmosféru noční zahrady.

Special night adventures for children from 10 up to 15 years

10. – 14. srpna Etnořez. Tradiční dřevosochařské sympózium ve spolupráci se sdružením Artelaktum.cz.

The Wood-sculpture in collaboration with Artelaktum.cz

28. srpna Večerní prohlídka ZOO Liberec. Kolem 500 návštěvníků dorazilo na speciální podvečerní prohlídku zoologické zahrady. Kromě koupání slonů a cvičení lachtanů mohli malí i velcí zhlédnout i krmení tučňáků a poučit se na řadě komentovaných stanišť.

Special evening tour throughout Liberec ZOO

29. srpna Loučení s prázdninami. Křtiny samce káněte lesního Kempa (ve spolupráci s rádiem RCL). Kmotrem byl zpěvák Marek Ztracený.

Christening of common buzzard male named Kemp (in collaboration with RCL radio). Popular singer Marek Ztracený became the godfather

9. září Oslavy 90. výročí založení ZOO Liberec. Součástí oslav bylo uvedení nového informačního a navigačního systému pro návštěvníky zoo do provozu. V průběhu akce pokřtily herečky Jaroslava Obermaierová a Monika Zoubková a etoložka Hana Žertová samce Ashariho a samici Valdivii lamy vikuní (ve spolupráci s TV NOVA). Oštěpařka, olympijská vítězka, Bára Špotáková se zároveň stala patronkou samice bílého tygra Suryi Bary, populární kreslíř Petr Urban zase předvedl ukázky svého umění. Závěrem zahrála skupina středověké hudby Gothien.

90th Anniversary of Liberec ZOO incl. christening of two young vicuna (a male named Ashari, a female named Valdivia). Popular actresses Jaroslava Obermaierová and Monika Zoubková and ethologist Hana Žertová became the godfathers (in collaboration

with TV NOVA), christening of white tiger female named Surya Bára. Famous Czech athlete (olympic winner in javelin throw women) Bára Špotáková became the godfather, presentation of popular drawer Petr Urban and performance of group Gothien (the Middle Ages music)

3. října Světový den zvířat. Celodenní zábava pro celé rodiny.
The World Animals Day

15. října ZOO bez bariér: Den pro seniory. Komentované prohlídky a snížené vstupné pro seniory na podporu integrace sociálně vyloučených skupin.
The Senior's Day: special guided tours

23. října Večerní výprava za vydrami (terénní exkurze v rámci kampaně EAZA Rok evropské šelmy 2009).
An evening excursion for eurasian otters in support of EAZA Carnivore Campaign 2009

1. prosince Pomozme budoucnosti. Charitativní akce ve prospěch Burkiny Faso ve spolupráci s partnerským Faunus o.s. Volný prodej výrobků vyřezávaných ze sambového dřeva a také kreseb našich šimpanzů v multimediálním sále Krajské vědecké knihovny v Liberci, jehož výtěžek šel ve prospěch sirotků a dětí ulice v jedné z nejchudších afrických zemí.
Charity for young people from one of the most poor african country Burkina Faso called „Let's the Future“ (in collaboration with Faunus o.s.)

prosinec Adventní a vánoční prohlídky ZOO Liberec. Dne 4., 10., 17. a 22. prosince uspořádala ZOO Liberec už tradiční adventní a vánoční večerní prohlídky. Na návštěvníky čekala speciální prohlídková trasa, nasvícené pavilóny, ukázky ze zoopřírodnin a další zajímavosti. Dalšími bonusy bylo rozsvícení betléma, otevření nové minipozice pro fretku domácí, otevření

edukačního zákoutí v pavilónu afrických kopytníků (křest DVD Fátima – obojí spolufinancováno Ministerstvem životního prostředí ČR) a oživlý betlém, který dva dny před Vánoce zaspíval řadu koled.

Special Advent and Christmas evening tours throughout Liberec ZOO

Projekt Informační systém pro návštěvníky ZOO Liberec

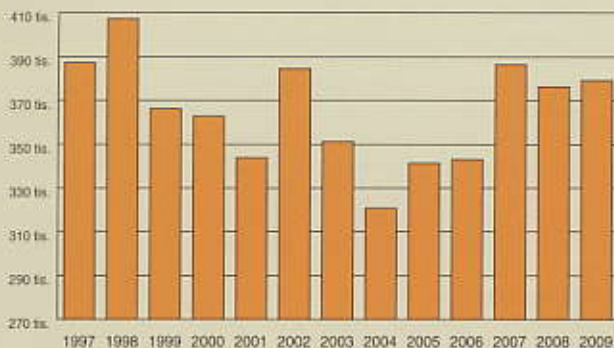
(CZ.1.13/3.200/02.00063, projekt v hodnotě Kč 6. 907 876,– byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod)

ZOO Liberec nastartovala díky projektu rozsáhlou marketingovou a propagační kampaň a zcela změnila svou grafickou tvář. Poprvé v historii získala zoologická zahrada manuál corporate identity, který upravil a graficky ukotvil stávající logotypy zoo, SEV DIVIZNA a Centra ARCHA a definoval podobu nejdůležitějších merkantilů a prezentačních tiskovin. Vnější propagaci zajistily billboardy, citylighty a polepy na vozech MHD v Praze a Liberci, v areálu zahrady se zase podařilo vybudovat nový informační a navigační systém obsahující i názvy pavilónů a nejdůležitějších expozic. Podstatnou součástí byl i tisk několika druhů letáků, informačních brožur a také barevného průvodce po zoo a výroba speciálních interaktivních boxů a popisných cedulí v Braillově písmu. Poprvé v historii získala ZOO Liberec i reprezentativní prezentační DVD. Projekt byl realizován v období od 1. září 2008 do 31. prosince 2009.

Mgr. Ivan Langr
vedoucí odd. marketingu a ekologického vzdělávání
(langr@zooliberec.cz)

Návštěvnost

	rok 2008	rok 2009
počet návštěvníků	374 423	377 162

Výstavba, údržba a rozvoj

a) Výstavba zařízení – investiční činnost ZOO Liberec

- africká část – 3. etapa
(slunečník v expozici žiraf Rothschildových)

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA

- rozletová voliéra
(za finančního příspěví Libereckého kraje)

b) Projektové dokumentace

- generel rozvoje ZOO Liberec
- zastřešení posezení před restaurací Gibon (prováděcí)

- Nestor Kea – voliéra (prováděcí)
- pavilon levhartů (ke stavebnímu povolení)
- průchozí plaťi voliéra (k územnímu řízení)

c) Opravy a udržování chovných a obslužných zařízení

1. práce provedeny pracovníky vlastní údržby ZOO Liberec

- běžné údržbářské práce v areálu zoo – elektrikářské, zámečnické, truhlářské a instalatérské
- opravy vozidel v autoparku a opravy nářadí
- oprava čerpadla a rozvodu pro užitkovou vodu
- zabudování nových krmítek a napáječek v chovných zařízeních
- oprava přepouštěcích uzávěrů v pavilonu opic a šelem
- výroba přepravních beden pro transport zvířat
- výroba a montáž plotu z krajinek
- oprava oplocení v areálu zoo
- pavilon opic – výměna paland
- malé opice úprava a oprava sítí venkovního výběhu
- změna systému osvětlení v pavilonu opic
- restaurace Gibon – doplnění elektrorozvodů pro automat na kávu
- rozšíření veřejného osvětlení v areálu
- výměna osvětlení v pavilonech (úsporné zářivky)
- montáž cedulí informačního systému
- odstraňování a oprava škod po vichřici v areálu zoo
- výroba a montáž regálů do skladů
- zhotovení krmných stolů pro kopytníky
- výměny parkosků ve výbězích malých opic
- ochranné bednění kolem stromů ve výbězích
- venkovní výběh šelem, výměna pletiva
- pavilon tropů – ochranný závěs proti úniku ptactva
- oprava elektrorozvodu v prodejně suvenýrů a místnosti ošetřovatelů šelem
- odvětrání zimoviště a ubikace paviánů
- opravy elektrorozvodu v buňkách na hospodářském dvoře

- zhotovení osvětlení a topení v nových expozicích, sloninec a pavilon šelem
- zábradlí v zoo
- mlžení, pavilon tropů
- odchytné zařízení pro plameňáky na jezeře
- uchycení sponzorských cedulí
- pavilon žiraf oprava podlahy, revize a výměna fošen v obložení
- úniková zóna v kontaktní zoo
- oprava slunečnicku ve výběhu slonů (s příspěvím Nadace Preciosa)

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA

- oprava středních dělicích stěn kotců
- oprava plotu a vstupních branek
- zvuková signalizace pro návštěvy
- instalace elektrorozvodů v nových skladových objektech
- oprava střechy skladu
- oprava zdravotní techniky, ohřivače vody a baterie

Středisko ekologické výchovy DIVIZNA

- výroba kontejnerů na tříděný odpad
- oprava žaluzie
- oprava kanalizace
- montáž nábytku

Finanční prostředky na vlastní opravy jsou zahrnuty v rozpočtu materiálových a mzdových nákladů

2. Opravy a práce provedené dodavatelsky ZOO Liberec

- oprava komunikací 15.000
- drobné stavební opravy 185.000
- opravy sklenářské (vichřice) 105.000
- natěračské práce 140.000
- opravy střech 130.000

- opravy vozidel autoparku 94.000
- revize a oprava ohradníků 110.000
- likvidace polomů a stromů po vichřici a sněh. kalamitě 202.000
- servis a opravy herních prvků 116.000
- oprava zábradlí – Soví stezka 41.000
- malířské opravy 128.000
- opravy konstrukce sítí, výběhy pavilonu šelem 140.000
- opravy topení, plameňáky a pavilon šelem 228.000
- oprava konstrukcí, pavilon šelem a opic 286.000
- oprava regulace kotlů 44.000
- ošetření stromů po sněhové kalamitě 52.000
- truhlářské opravy, vyhlídka u africké planiny 148.000
- nátěr voliér dravých ptáků – dolní část 117.000
- opravy a nátěr skal, výběh rysů 75.000
- revize a oprava čistírny bazénu lachtanů 151.000
- oprava podlahy stání žiraf 184.000
- opravy podlah 45.000
- opravy WAP 61.000
- ochranné hrazení, bazén lachtanů 58.000

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA

- oprava oplocení 289.000
- oprava střechy 16.000

Středisko ekologické výchovy DIVIZNA

- opravy podlah 9.000
- malířské práce 11.000
- opravy nátěrů 10.000

BOZ-PO zajišťuje dodavatelsky firma „Kohout“ ve spolupráci s technikem zoo

d) Doprava a úklid

Doprava zajišťuje navážení a rozvoz krmiv po zoo, odvoz veškerých odpadů a biologických vzorků, odvoz hnoje, navážení

parkosků a okusů. Provádí také vlastní transport zvířat. Dále zajišťuje zásobování a navážení materiálu na vlastní opravy. Úsek úklidu udržuje celý areál v čistotě, aby bylo vytvořeno příjemné prostředí pro návštěvníky a příjemné pracovní podmínky. Součástí úklidu je i pravidelné čištění jezírka a vodního toku, vypouštění a napouštění užitkového vodovodu a jeho údržba, zprovoznění vodotrysku na jezírku. Cílem ZOO Liberec je přejít na úplné třídění odpadu, částečně již bylo započato. Po dohodě s mediační a probační službou vypomáhá při úklidových pracích skupina vykonávající veřejně prospěšné práce. Jako každý rok byla provedena výzdoba a osvětlení na předvánoční večerní prohlídce. Kontroly STK se provádějí dle časových termínů. Školení profesních řidičů a referentské zkoušky probíhají na základě dlouhodobých plánů.

e) Zahradnický úsek

Poměrně náročná byla v loňském roce náprava škod způsobených silným větrem v červenci a sněhovou kalamitou v říjnu v celém areálu zoo. Poničeno bylo značné množství stromů. Z dalších větších akcí zahradnického úseku je úprava okolí kolem pavilonů v dolní části zoo a provozní budovy, obnova rostlin v pavilonu tropů, náhradní vysazení stromů poničených vichřicí. V areálu zoo byla provedena doplňující výsadba bambusů, které se používají jako krmivo. Jako každoročně proběhla velíkonoční a vánoční výzdoba. Celoroční náplní úseku je ošetřování zeleně, výsadba okrasných květin a keřů podél cest, péče o lesopark, sekání trávy, doplňování mulčovací kůry a hrabání listí. Poměrně náročné je udržování vegetace v jednotlivých pavilonech. V zimním období se provádí i údržba cest. Část produktů pro výsadbu je pěstována ve vlastním skleníku. V létě a v době sucha je velkým pomocníkem rozvedená užitková voda z jezírka po areálu zoo.

Stanislav Jíra

vedoucí technického úseku (jira@zooliberec.cz)

Ekonomické údaje

Stav k 31. 12. 2009
v tis. Kč

Údaje o majetku ZOO Liberec

AKTIVA

Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek	138 626
Zásoby	22 895
Pohledávky	1 347
Finanční majetek	8 399
Přechodné účty aktivní	1 594
ÚHRN AKTIV	172 861

PASIVA

Majetkové, finanční a peněžní fondy	167 856
Hospodářský výsledek	171
Krátkodobé závazky	4 155
Přechodné účty pasivní	679
ÚHRN PASIV	172 861

Údaje o nákladech a výnosech

v tis. Kč

NÁKLADY

spotřeba mater. všeobec., na opravy, zahradnický materiál	2 278
kancel. potřeby a drobná kancel. technika	333
ochranné a pracovní pomůcky	217
krmiva, steliva	5 966
odborná literatura, propagace	1 150
drobný dlouhodobý majetek	1 156
nákupní cena zvířat	87
léčiva, imobilizace a zdravotnický materiál	331
prodané zboží	5 571
energie	5 332
opravy a udržování	4 340
služby (telefony, doprava, poradenství, propagace atd.)	7 582
cestovné, náklady na reprezentaci	575
veterinární péče	848

mzdy a ostatní soc. náklady	29 743
ostatní finanční náklady vč. DPPO	1 276
odpisy dlouhodobého hmotného majetku	8 241
NÁKLADY CELKEM	75 026

VÝNOSY

vstupné	21 641
ostatní služby (nájemné, cizí reklama v ZOO)	2 613
komplexní služby pro návštěvníky (tržby za prodané zboží)	9 652
prodej zvířat, materiálu	222
další výnosy – Centrum Archa, Střed. ekol. výchovy Divizna	919
Výnosy z vlastní činnosti	35 048
příspěvek zřizovatele na provoz a odpisy	32 975
ostatní příspěvky ze SR + finance z prostředků EU	6 268
použití fondů ZOO	907
VÝNOSY CELKEM	75 197

Hospodářský výsledek, + zisk, - ztráta	171
soběstačnost v %	47,92
DARY neinvestiční	1 403

INVESTICE**ZDROJE**

PS	1 478
dotace od KÚ, MML	710
investiční dary	0
odpisy DHM	8 241
vratka Norské fondy	669
ZDROJE CELKEM	10 429

ČERPÁNÍ

odvod odpisů zřizovateli	7 525
vratka investiční dotace	784
zařazení majetku do užívání	946
ČERPÁNÍ CELKEM	9 255
konečný stav – převod zdrojů na rok 2010	1 174

Ekonomika

	Rok 2009
Výnosy z vl. činnosti	38 048 tis. Kč
Ostatní příspěvky	6 268 tis. Kč
Příspěvek zřizovatele	32 975 tis. Kč
Použití fondů	907 tis. Kč
Náklady	75 026 tis. Kč
Návštěvnost	377 162 tis. osob
Soběstačnost včetně fondů	47,92 %

Výše soběstačnosti Zoologické zahrady Liberec v roce 2009 je včetně zapojení rezervního fondu 47,92 %. Položku ostatní příspěvky tvoří dotace Ministerstva životního prostředí ČR ve výši 2 448 tis. Kč, příspěvek z Evropského fondu regionálního rozvoje – Regionální operační program ve výši 3 413 tis. Kč, příspěvek z Evropského sociálního fondu – Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost ve výši celkem 307 tis. Kč a dotace Libereckého kraje na Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA 100 tis. Kč.

Dary 2009

Jednotlivci

	částka Kč		
Bělohávek Jan, Liberec	4 000,00	Louková Jitka, Varnsdorf	1 500,00
Bleierová Dita Mgr., Jablonec nad Nisou	3 000,00	Lysáková Dana Mgr., Liberec	6 000,00
Černý Vlastislav, Liberec	3 000,00	Mach Hanna, Semily	3 000,00
Červinka Ondřej Ing., Liberec	10 000,00	Mach Zdeněk, Semily	3 000,00
Davidová Eva, Praha 3	1 500,00	Macháček Rudolf MUDr., Sokolov	2 000,00
Douděra Jan, Zásada	6 500,00	Marksová Jana	1 500,00
Dušek	2 500,00	Marxová Jitka Mgr., Zásada	4 000,00
Fajkusová Jitka, Opava	5 000,00	Medvedíková Jiřina	4 000,00
Formánek Vladimír Mgr., Česká Lípa	3 000,00	Minsterová Martina, Liberec	1 500,00
Formanová Magda Mgr., Liberec	1 000,00	Moravcová Jana	1 000,00
Fořtová Milena	6 000,00	Munzarová Petra, Praha 3	1 500,00
Fričová Lenka Mgr., Liberec 6	1 500,00	Nováková Martina, Opatovice nad Labem	2 000,00
Frouzová Kateřina	1 500,00	Novotný Petr, Jihlava	5 000,00
Fuchs Alexandr RNDr., Praha	50 000,00	Pálková Lucie	1 100,00
Gillár Jaromil MUDr., Liberec	3 000,00	Pfeifer René, Přelouč	2 500,00
Hesslerová Petra, Kamenné Žehrovice	1 000,00	Pikousová Jana, Liberec	3 000,00
Holická Ivana Ing.	5 000,00	Pipal Marek, Višňová	2 000,00
Jarolímková Barbora, Praha	4 000,00	Polák Petr, Tanvald	4 000,00
Kadaník Daniel	6 000,00	Pražáková Petra, Krásná Lípa	1 500,00
Kařková Dana	3 000,00	Skrbek Jan Ing.	4 500,00
Kapeš Miloslav, Liberec	3 500,00	Smolík Robert, Jičín	6 000,00
Khauerová Markéta, Hodkovice nad Mohelkou	1 000,00	Sochor Marek, Liberec	3 000,00
Kinclová Šárka	1 000,00	Staud Zdeněk, Praha	1 500,00
Kittner Jiří Ing. a Alexandra Kittnerová, Liberec	30 000,00	Strejčková Radka, Liberec 3	1 500,00
Klimecký Michal	1 000,00	Svobodovi Jitka a Ivan, Liberec	2 000,00
Kolek Miroslav, Trpišov 14, Slatiňany	6 500,00	Synková Markéta Ing., Pardubice	6 500,00
Komárek Karel	1 440,00	Šedivý Jaroslav, Liberec	3 500,00
Křeček Stanislav JUDr.	3 000,00	Škodová Zuzana, Liberec	3 000,00
Kučera Karel	6 000,00	Štípek Vlastimil Ing., Dolní Branná	4 000,00
Kvičalová Petra, Liberec	3 400,00	Štoček Petr Ing., Liberec	6 000,00
Kvičalová Zuzana, Liberec	2 000,00	Štrosová Marta, Liberec	3 000,00
Latislavová Ivana, Sulejovice	1 500,00	Švecová Pavlína, Liberec	1 500,00
Lauterbachová Ludmila, Liberec	4 000,00	Švehla Stanislav	2 500,00
		Tomanová Kateřina, Liberec	4 500,00
		Tomášková Alice, Liberec	3 000,00
		Tůmová Helena, Tanvald	7 000,00
		Veselá Kateřina, České Budějovice	4 000,00

Veselá Petra	6 000,00
Viasák Martin Vích	1 500,00
Vohlídková Irena, Liberec	1 000,00
Volavková Vendula Bc., Liberec	3 500,00
Vozka František, Liberec	5 000,00
Vrba Václav	3 000,00
Vyčítalová Irena, Liberec	12 000,00
Yaghobová Jitka, Praha	2 000,00
celkem	335 940,00
Další dárci (kasičky, dary do 999 Kč)	151 342,00

Věcné dary	v hodnotě
Ing. Hana Dašková – Interiéry	1 600,00
SPAR Česká obchodní společnost Praha	2 995,00

Firmy a společnosti	částka Kč
Arvinmeritor LVS, a.s., Liberec	20 000,00
Atomvet s.r.o., Liberec	5 000,00
Babiččiny nudle s. r. o., České Budějovice	76 517,00
BYZMARK, s.r.o., Liberec	10 000,00
Denso Manufacturing Czech s.r.o.	13 000,00
Fehrer Bohemia, s.r.o., Česká Lípa	15 000,00
Filinger a. s., Liberec	10 000,00
Genex VS s. r. o., Liberec	60 000,00
Gerotop s. r. o., Stráž nad Nisou	5 000,00
Klub kaktusářů Liberec	1 500,00
Léčebné lázně Jáchymov, a. s.	5 000,00
Liberecká dentální s.r.o., Liberec	3 500,00
Liberecký kraj	185 000,00
Logbal s. r. o., Liberec	10 000,00
MXN-CZ, s.r.o., Trojanovice	50 000,00
Nadace Preciosa, Jablonec nad Nisou	100 000,00
Nadace Škola hrou, Liberec	8 000,00
NPF Czech Republic, s.r.o.	5 000,00
Nykrýn-Nykrýnová, s. r. o., Liberec	2 000,00
Omne Bonum, Praha	5 000,00
PaedDr. Jana Smejkalová, REALITY-FINANCE, Liberec	4 000,00

Petr Masojídek a. s. Praha	200 000,00
PRAM zakázková výroba, Liberec	5 000,00
PRESTIGE Management, spol. s r.o., Liberec	5 000,00
Realmont s. r. o., Liberec	5 000,00
Regionální stavební s. r. o., Praha	15 000,00
Sdružení Artefaktum.cz Jablonec nad Nisou	1 000,00
Studenti Gymnázia Trutnov	2 500,00
Studenti Gymnázia a Stř. odborné školy pedagog. Liberec	10 500,00
Studenti Gymnázia Mimoň	4 000,00
Studio Bohemiasound, Bělá pod Bezdězem	6 000,00
Šance-resocializační institut Kladno	20 000,00
Školní časopis Hrupka - ZŠ Česká Lípa	4 000,00
VÚ 7924, 312, prapor rhbo Liberec	2 000,00
Zaměstnanci DPML, a. s. Liberec	20 000,00
Zaměstnanci Lanové dráhy Ještěd	1 320,00
Zaměstnanci telef. centra KB Liberec	2 800,00
Žáci 6. A, ZŠ Dobiášova, Liberec	1 500,00
Děti z MŠ Korálek, Liberec	4 130,00
Děti z MŠ, Dětská 461, Liberec	3 360,00
Žáci ZŠ Albrechtice	1 500,00
Žáci ZŠ Dr. Edvarda Beneše, Liberec	2 000,00
Žáci ZŠ Kněžmost	1 500,00
Žáci ZŠ Švermova, Liberec	1 500,00
Žáci ZŠ Železný Brod, Pelechovská ul.	1 000,00
Žáci ZŠ Kaplického 384, Liberec	1 000,00
celkem	915 127,00

Děkujeme všem dobrým lidem, kteří přispívají Zoologické zahradě Liberec. Velmi si vážíme toho, že nám zachováte přízeň, jsme vděční za každý příspěvek a těšíme se na vaši návštěvu u nás.

Jana Brodská
vedoucí ekonomického oddělení (brodska@zooliberec.cz)

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA

1. Útulek pro psy a kočky

V rámci hlavní činnosti útulku (odchyt opuštěných a ztracených zvířat na území města Liberce, péče o ně a navrácení zpět majiteli, nebo osvojiteli) byla poskytnuta péče 827 psům a 413 kočkám. K odchytům zvířat nebo likvidaci kadáverů vyjízďaly pracovnice Centra 521x. V rámci programu tlumení populací toulavých a zdivočelých koček, podporovaného Ekofondem Statutárního města Liberec, bylo ošetřeno osm městských čtvrtí – Rochlice, Nové Město, Staré Město, Františkov, Pavlovice, Ostašov, Ruprechtice a Krásná Studánka. Celkem bylo odchyceno 60 koček, vykastrováno jich bylo 46. Zpět do lokality bylo vráceno 40 divokých koček. V roce 2009 se podařilo výrazně snížit úmrtnost koček v útulku na pouhých 17,3 %, což je pokles o polovinu oproti rokům 2007 a 2008 (v průměru 37,5 %). Po celý rok se útulek potýkal s příjmem starších, velkých psů, kteří zde již pravděpodobně dožijí. Pro zvýšení kapacity, která byla letos často překračována, byly pořízeny tři nové venkovní kotce se zateplenou boudou pro velké psy.

PSI

ukazatel	počet
celkem přijato za rok 2009	777
z Liberce	625
z ostatních obcí	152
nově zaevidovaných psů	505
vráceno původnímu majiteli	388
osvojeno	341
úhyn	6
euthanasie	14
útěk	2
zůstalo do dalšího roku	26

KOČKY

ukazatel	počet
přijato za rok 2009	403
z Liberce	361
z ostatních obcí	42
vráceno původnímu majiteli	8
osvojeno	269
vypuštěno na původní lokalitu	40
úhyn	2
euthanasie	68
útěk	1
zůstalo do dalšího roku	11

2. Stanice pro handicapované volně žijící živočichy

V roce 2009 byla ve stanici poskytnuta péče 489 živočichům. Je to o 135 jedinců více než v roce předchozím. K případům handicapovaných živočichů vyjízďali pracovníci Centra 321x. Naprostá většina živočichů byla dovezena z Liberce a nejbližšího okolí (312 jedinců), dále pak z Jablonce n. N. (82) a Frydlantu (19). Stejně jako v roce 2008 Centrum v jarních měsících zajišťovalo transfer obojživelníků ve Starém Harcově. Bylo přeneseno 518 obojživelníků, z toho 322 ropuch, 182 skokanů a 14 čolků. Tato činnost byla financována z Programu péče o krajinu AOPK ČR.

V září 2009 získala ZOO Liberec od Ministerstva životního prostředí ČR akreditaci k provozování stanice pro handicapované živočichy. V listopadu 2009 byla přijata za člena Národní sítě záchranných stanic. V rámci této sítě zajišťuje péči o handicapované živočichy z volné přírody na území tří obcí s rozšířenou působností – Liberec, Jablonec n. N., Frydlant. Na provoz stanice přispěl Liberecký kraj částkou Kč 100.000,-, jíž byla pokryta část výdajů za krmivo, pohonné hmoty a telefon. Z Grantového fondu Libereckého kraje byla postavena rozleťová voliéra pro dravce.

DRUHY A POČTY VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ZVÍŘAT

Savci	celkem 196	labuř velká	4
ježek	75	lejssek malý	1
kuna skalní	5	luňák červený	1
lasice kořava	1	lyska černá	1
liška obecná	1	mlynářik dlouhoocasý	1
netopýr hvízdavý	77	moták pochop	1
netopýr pestrý	5	pěnkava jikavec	2
netopýr rezavý	2	pěnkava obecná	1
rejsek obecný	1	poštolka obecná	33
srnec obecný	19	puštík obecný	2
veverka obecná	3	rehek zahradní	1
zajíc polní	7	rorýs obecný	29
		sojka obecná	5
		stehlík obecný	2
Ptáci	celkem 199	straka obecná	7
bažant obecný	1	strakapoud velký	2
brkoslav severní	1	střízlík obecný	1
datel černý	1	sýkora koňadra	10
dlask tlustozobý	2	sýkora modřínka	6
drozd kvičala	1	volavka popelavá	1
drozd zpěvný	6	vrabec domácí	2
čejka chocholátá	1	vrána obecná	1
havran polní	1	žluna šedá	1
holub domácí	25	žluna zelená	1
holub hřivnáč	4		
hrdlička zahradní	7	obožitelníci a plazi	celkem 4
hýl obecný	1	ropucha obecná	1
jestřáb lesní	2	ropucha zelená	1
jířička obecná	1	slepyš křehký	2
kachna divoká	11		
káně lesní	5	DRUHY A POČTY PŘIJATÝCH ZVÍŘAT ZE ZÁJMOVÝCH CHOVŮ	
kos černý	9	Savci	celkem 32
krahujec obecný	2	fretka	8
králíček ohnivý	1	koza domácí	1
kukačka obecná	1	králík domácí	7

kříž. tchoř x fretka	6
morče domácí	7
potkan laboratorní	2
prase domácí	1

Ptáci	celkem 33
amadina Gouldové	1
chůvička japonská	2
holub poštovní	23
husa domácí	1
kachna pižmová	1
korela chocholatá	1
krkavec velký	1
křepelka čínská	1
mnišek šedý	1
papoušek konžský	1

Plazi	celkem 24
agama kočincínská	3
agama vousatá	1
užovka červená	1
želva čtyřprstá	2
želva nádherná	11
želva ozdobná	3
želva řecká	1
želva zelenavá	2

celkem přijato zvířat	489
z toho zvířat volně žijících	400 (82%)
z toho zvířat ze zájmových chovů	89 (18%)

Do evidence byla zaváděna pouze zvířata, která prošla stanicí. Další desítky případů byly vyřešeny na místě.

OSUD PŘIJATÝCH JEDINCŮ

zvířata volně žijící

vypuštěno	164 (41%)
úhyn	145 (36%)
euthanasie	64 (16%)
předáno jinému zařízení	4 (1%)
únik	1 (0%)
zůstalo do dalšího roku	22 (6%)

zvířata ze zájmových chovů

vypuštěno (pošt. holubi)	7 (8%)
úhyn	3 (3%)
euthanasie	4 (4%)
vráceno pův. majiteli	16 (18%)
předáno do osvojení	55 (62%)
zůstalo do dalšího roku	4 (4%)

3. Ekologická výchova

Realizovali jsme 22 výukových programů pro školy na téma „Máme rádi zvířata?“, kterých se zúčastnilo 422 žáků, 13 exkurzí s výkladem pro 276 účastníků a 4 akce pro veřejnost, které zaujaly 200 návštěvníků. Ve spolupráci se SEV DIVIZNA a Odborem komunálních služeb Magistrátu města Liberec se konal v areálu Centra pro zvířata v nouzi 1. ročník Světového dne zvířat, který zaujal 120 návštěvníků. Ve spolupráci s Libereckým krajem pořádalo Centrum výtvarnou a literární soutěž k mezinárodnímu dni zvířat pro žáky ZŠ. Celkem své příspěvky zaslalo 28 škol z celého Libereckého kraje, sešlo se 320 prací výtvarných a 35 prací literárních. Vyhlášení výsledků a vernisáž proběhly za účasti radního LK Ing. Jaroslava Podzimka.

4. Poděkování

Finanční příspěvky na činnost

Statutární město Liberec (provoz útulku), Liberecký kraj (stanice pro handicap. živočichy, výtvarná a literární soutěž, rozletová voliéra)

Dary finanční

organizace – ZŠ Albrechtice, ZŠ Ještědská, ZŠ Lesní, ZŠ Vratislavice n. N., GEROTOP spol. s r. o., SVĚT OKEN s. r. o., Krajská vědecká knihovna v Liberci – pobočka Vesec; Výroba očních protéz

občané – P. Veselá, M. Skalická, K. Hrušková, J. Medvedíková, L. Palková, R. Svobodová, Ing. J. Skrbek, P. Kvičalová, Samoel a kol., M. Karásek, A. D. Kocián

Dary věcné

organizace – Globus Liberec, MARS ČR, ZŠ Ještědská, SPŠSE a VOŠ Liberec, ZŠ Vrchlického, ZŠ Lesní, ZŠ Vratislavice n. N., SPŠ textilní, Pet Centrum Liberec, Svatební salon Angelika a kavárna Slavie v Babylonu, chovatelské potřeby SuperZOO, mladí hasiči ZDH Pilínkov, P. Kadlec – Kadlec&Partners, P. Pazderník – Vratislavická jídelna

Věcnými i finančními dary nám také přispěla řada nejmenovaných občanů – všem děkujeme!

Poděkování za pomoc a spolupráci

Kolegové ze ZOO Liberec
Pracovníci Veterinární kliniky Růžodol
Městská policie Liberec
ZOO Ohrada
ZOO Brno

Poděkování jednotlivcům

Ing. Jaroslav Podzimek, Ing. Tomáš Komrží, Ing. Ivana Řimnáčová, Mgr. Miloslava Marková, Ing. Petr Havlíček, Mgr. Jakub Čejka, Petr Mládek, Eva Józová, František Včelák, pi Tomšovská, Dagmar Kubištová, Ing. Dagmar Zieglerová

Mgr. Lenka Čápová
vedoucí Centra pro zvířata v nouzi ARCHA (capova@zooliberec.cz)

ARCHA

Centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec
Ostašovská 570
460 11 Liberec

tel. 485 106 412, 602 774 104 (psi a kočky)
728 040 610 (ostatní zvířata)

utulek@zooliberec.cz

www.zooliberec.cz/archa
www.archaliberec.eu

Městské středisko ekologické výchovy DIVIZNA

Městské středisko ekologické výchovy při ZOO Liberec DIVIZNA je denní specializované pracoviště na podporu a realizaci environmentální výchovy. V regionu působí již od roku 2000. SEV DIVIZNA poskytuje v oblasti environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty tyto služby:

1. ekologické výukové programy pro děti z mateřských škol, žáky základních a středních škol. Výukové programy vedou zkušení a odborně zdatní lektori:
  - používáme interaktivní formy a metody,
  - preferujeme kontakt s přírodou a výchovu prožitkem,
  - reagujeme na aktuální témata,
  - pomáháme školám v realizaci průřezového tématu RVP – environmentální výchova.
2. pořádání odborných seminářů, exkurzí či dílen pro studenty pedagogických fakult, pedagogické pracovníky, vedoucí dětských kroužků a oddílů, širokou veřejnost atp.
3. zajišťování metodické pomoci koordinátorům EVVO na školách, metodické pomoci pro zpracovávání ŠVP
4. pořádání specializačních studií pro koordinátory EVVO na základních a středních školách dle standardu DVPP MŠMT ČR
5. zpřístupnění knihovny publikací k ekologické výchově a půjčování netradičních výukových pomůcek...
6. komunikace s ostatními organizacemi realizujícími EVVO v regionu i po celé republice
7. koordinace sítě škol v Libereckém kraji se zájmem o ekologickou výchovu – projekt M.R.K.E.V.
8. koordinace mezinárodního programu EKOŠKOLA pro Liberecký kraj
9. koordinace grantového a asistenčního programu Škola pro udržitelný život pro Liberecký kraj

Středisko ekologické výchovy DIVIZNA je členem Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

SEV DIVIZNA pro školní kolektivy

Náš lektorský tým nabízí mateřským, základním a středním školám širokou nabídku ekologických výukových programů, které mají podobu dvou až tříhodinových bloků či půldenních exkurzí. Všechny ekologické výukové programy se dotýkají průřezového tématu Environmentální výchova (v některých případech Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, popřípadě Osobnostní a sociální výchova), a reagují tak na platné RVP. V roce 2009 jsme nabídli 35 výukových programů (z toho 70% programů probíhá v terénu, ostatní v interiérech střediska). Dětem z mateřských škol bylo určeno 7 programů, dětem základních škol 24 a 4 programy byly určeny studentům středních škol. Novinkou pro tento rok byl ekologický výukový program Žijeme tu spolu pro žáky 3. až 9. tř. a program Ohrožený svět pro žáky 4. až 7. tř. Dále jsme nabídli základním a středním školám nový program Hořká chuť čokolády. Autorem je Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání Brno, program je z cyklu Svět v nákupním košíku. Nově využili služeb našeho střediska studenti z pedagogické fakulty, obor učitelství pro 1. stupeň základní školy, kterým jsme nabídli průřez našimi programy jako inspiraci pro jejich další práci. Celkem proběhlo 240 programů, kterých se zúčastnilo 4159 dětí, 50% programů se uskutečnilo v terénu. Dohromady bylo odučeno 538 hodin.

	MŠ	ZŠ	SŠ	VŠ
počet programů	97	137	4	2
počet dětí	1 965	2 074	89	31

SEV DIVIZNA pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogické fakulty a další zájemce

V roce 2009 uspořádalo SEV DIVIZNA celkem 22 akcí pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogických fakult, pracovníky školských zařízení, vedoucí zájmových kroužků i další zájemce z řad veřejnosti. Z těchto 22 akcí bylo 9 odborných seminářů, 4 tematické exkurze s průvodcem, 6 tvořivých a inspirativních dílen, 1 krajská konference k EVVO a 1 třídní workshop. Celkem se všech akcí zúčastnilo 474 pedagogů, koordinátorů ekologické výchovy, studentů pedagogických fakult a veřejnosti.

• Workshop: Environmentální výchova – nové cesty 2009

(proběhl v termínu 8. – 10. 10. 2009)

Třídního programu pro pedagogy a studenty pedagogiky, ale i pro členy neziskových organizací se účastnilo 75 posluchačů. V teoretické části se objevila témata strategie, metodiky ekologické výchovy. Během workshopů a ukázkových programů účastníci načerpali inspiraci pro práci v ekologické výchově a při besedách a diskusích dostali prostor pro sdílení zkušeností mezi jednotlivými lektory a organizacemi. Cílem akce bylo:

- prostřednictvím prezentace nových myšlenek, projektů a aktivit v oblasti environmentální výchovy otevřít prostor pro diskusi o jejím dalším směřování v měnící se společnosti,
- umožnit navázání kontaktů mezi jednotlivými skupinami realizujícími environmentální výchovu (SEV, školy, univerzitní pracoviště, občanská sdružení),
- přivést účastníky k vystoupení ze zaběhnutých stereotypů v chápání a realizaci environmentální výchovy.

Akce se konala již tradičně v Sedmihorkách u Turnova.

• SÍŤ ŠKOL v projektu M.R.K.E.V.

(Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy)

V rámci projektu M.R.K.E.V., který finančně podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, byla vytvořena

síť škol, které si za jeden z cílů vzdělávání stanovily environmentální výchovu. V Libereckém kraji tento projekt koordinuje SEV DIVIZNA a v současné době je do něj zapojeno 845 škol z celé České republiky, z toho 55 škol z Libereckého kraje. Účast v projektu školám zajišťuje pravidelnou rozesílku časopisu pro ekogramotnost Bedník, informací i materiálů o ekologii a také trvalý přístup k aktuálním publikacím a pomůckám. Školy jsou informovány nejen o akcích zaměřených na ekologii v regionu, ale i o možnostech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a financování rozvoje ekologické výchovy. Jednou ročně je pro školy v kraji pořádána krajská konference k ekologické výchově Liberecká M.R.K.E.V., kterou finančně podporuje také Liberecký kraj a Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

• Krajská konference ekologické výchovy Liberecká M.R.K.E.V. 2008

Devátá konference k ekologické výchově na základních školách v Libereckém kraji se konala v prostorách Domu kultury Ralsko v Mimoní. Sešli se na ní zástupci škol a školských zařízení v Libereckém kraji. Přinesla základní informace o současném stavu a vývoji ekologické výchovy v České republice i v regionu a jejím nosným tématem se stal vliv člověka na krajinu. Podívali jsme se na krajinu pod Ralskem z mnoha úhlů pohledu. Nedílnou součástí konference byla také řada praktických příkladů ze škol a odborné exkurze do s. p. Diámo a do lesů na Mimoňsku. Setkání se zúčastnilo 74 zástupců ze škol a školských zařízení Libereckého kraje.

• Program EKOŠKOLA

SEV DIVIZNA již čtvrtým rokem koordinuje v Libereckém kraji mezinárodní program EKOŠKOLA. Úzce spolupracujeme s celorepublikovým koordinátorem o. s. TEREZA Praha a v roce 2009 jsme získali podporu také z rozpočtu Libereckého kraje. Díky tomu se program spojující environmentální výchovu na škole

s praktickými kroky vedoucími k ekologizaci provozu školy úspěšně rozvíjí na devíti školách v kraji. Program je flexibilní, tedy pro všechny typy škol. V jeho rámci se řeší 4 základní témata: odpady, voda, energie, prostředí školy a 2 rozšiřující témata: doprava a šetrný spotřebitel. Zároveň je plně v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a lze jej zařadit do různých předmětů. Program Ekoškola je také mezinárodně uznávaným procesem certifikace. Dosažení titulu tak znamená pro školu nemalou prestiž.

• Program Škola pro udržitelný život

Posláním programu Škola pro udržitelný život, který společně vyhlášují Nadace Partnerství a SEVER Horní Maršov, je vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje a zapojení veřejnosti do konkrétních akcí směřujících ke zlepšení životního prostředí. V Libereckém kraji program koordinuje SEV DIVIZNA. Přihlásit se do něj mohou všechny školy v Libereckém kraji. Program školám pomáhá rozvíjet účast a spolupráci žáků ve věcech veřejných. Školy tím zároveň orientují výuku na řešení aktuálních problémů v daném místě. V roce 2009 si rekordních 482 600 korun mezi sebe rozdělilo osm projektů mateřských, základních a středních škol z Libereckého kraje. Klasickými úpravami veřejných prostranství jsou třeba projekty MŠ a ZŠ Bílý Kostel – Koutek spiněných přání, MŠ a ZŠ Nová Ves u Jablonce nad Nisou – Otevřená školní zahrada, 1. etapa a Střední odborné školy Česká Lípa, pracoviště Doksy – Revitalizace zámeckého parku v Doksech. Novinkou tohoto ročníku byly dva projekty zaměřené na podporu biopotravin ve školních jídelnách. Díky ZŠ a MŠ Huntířov – projekt BIO pro život a projektu MŇAM MŠ

Montessori v Jablonci nad Nisou si děti pochutnávají na zdravém jídle. Poslední tři projekty podpořil částkou 150 000 korun Liberecký kraj. Jsou to Krajina včera a dnes Střední školy hospodářské a lesnické Frýdlant, Parčík Letná – příjemné posezení ZŠ praktické v Mimoní a Školní zahrada – odpočinková zóna pro nejmenší obyvatele sídliště Kunratická ZŠ Aloisina výšina, Liberec. Kromě finanční podpory dostaly vítězné školy k dispozici ještě také asistenci k projektům SEV DIVIZNA. O příspěvek se v tomto grantovém kole ucházelo v rámci Libereckého kraje celkem 19 mateřských, základních a středních škol s projekty za 1 199 350 korun. Generálním partnerem je společnost TOYOTA. Na program přispěl i Liberecký kraj.

SEV DIVIZNA nabízí školám bezplatné zapůjčení knih, metodických materiálů a pomůcek k environmentální výchově a návštěvu nové prožitkové stezky.

SEV DIVIZNA pro veřejnost

SEV DIVIZNA spolupracuje na akcích pro veřejnost s oddělením propagace a vzdělávání ZOO Liberec. V roce 2009 jsme společně uspořádali oblíbený ZOOMasopust, Den pro seniory, Den parků a Den zvířat. Těchto akcí se v průběhu roku zúčastnilo několik stovek rodičů s dětmi.

SSEV Pavučina a její členové, Technická univerzita Liberec, TEREZA o. s., Venkovský prostor, o. p. s., Vojenské lesy a statky ČR a další

• **Jednotlivci:**

Bliml Jiří, Činčera Jan, Dostál Libor, Doubnerová Jitka, Doubková Hana, Gdulová Hana, Hajiček David, Hausenblas Ondřej, Hancvenclová, Ivana, Havránek Petr, manželé Huškovi, Simm Otokar, Jašová Simona, kapela Hazard, Kajzarová Eva, Komrží Tomáš, Košťálová Hana, manželé Kulichovi, Lejsek Petr, Měřička Jan, Moravec Zdeněk, Munzar Pavel, manželé Nováčkovi, Rákosník Roman, Rychtaříková Lenka, Rutkovský Jiří Bahňák, Řičář Ludvík, Sádlo Jiří, Smejkal Ladislav a všem, kteří podpořili naši sbírku Brýle pro Afriku i po jejím uzavření, a mnoha dalším.

Zvláště děkujeme kolegům a dobrovolníkům ze ZOO Liberec za všestrannou pomoc a podporu.

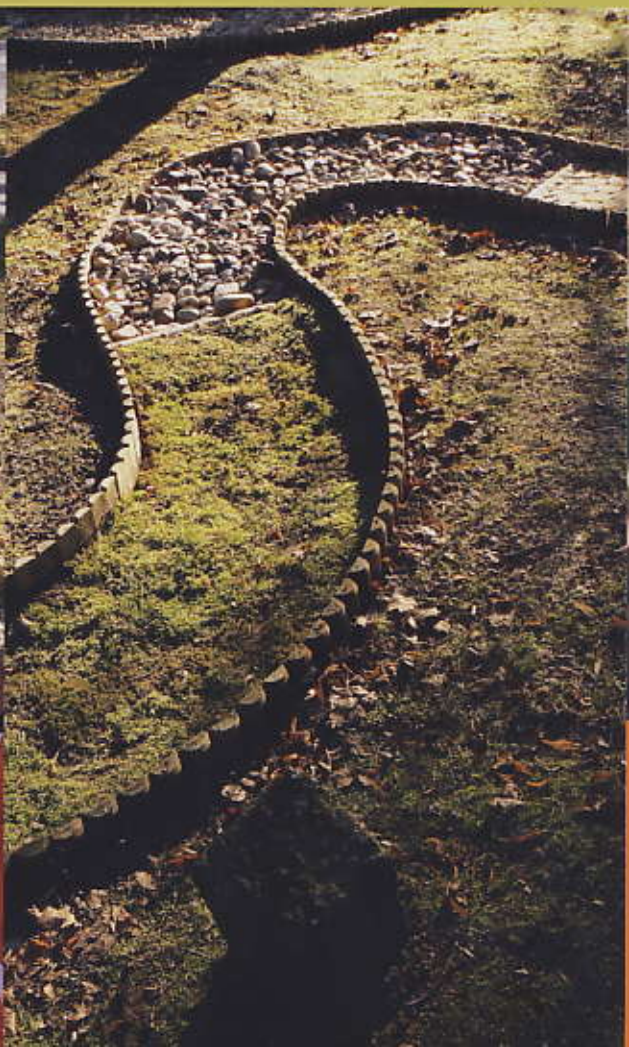
Ing. Aleš Kočí
vedoucí SEV DIVIZNA (koci@zooliberec.cz)

SEV DIVIZNA

Městské středisko ekologické výchovy při ZOO Liberec
Masarykova 1347/31
460 01 Liberec 1

tel. 482 712 982 – DIVIZNA
482 710 616 – ústředna ZOO

www.zooliberec.cz/divizna
www.divizna.eu

Významní partneři ZOO Liberec

DENSO

Mapa ZOO Liberec

DVD

reintrodukce orlosupa bradatého

Na přiloženém DVD naleznete filmový materiál pořízený během cesty samice orlosupa bradatého Fatimy z liberecké ZOO do volné přírody – španělského pohoří Cazorla.

Dokument vznikl za podpory Ministerstva životního prostředí ČR.

